

Lapunkhoz reprint kiadásban mellékeljük az Evangelikus Élet 1956. november 4-i dátummal megjelent számát.

SEMPER REFORMANDA

„...a mi szenvedésünk semmisség, ha arra gondolunk, hogy Isten szent embereinek milyen kínokat, fogságot, fegyvert, tüzet, vadállatokat és végtelen gyötrelmeket kellett elszenvedniök, avagy ha mérlegeljük, hogy a velünk együtt élőket a sátn ez életben milyen borzalmas üldözésekkel és

kísértésekkel gyötri. Sokan mind lelkileg, mind testileg hevesebb és keményebb szenvedéseket viselnek, mint mi.”

► **Luther Márton:** Tizennégy vigasztaló kép megfáradtaknak és megterhelteknek (Virág Jenő fordítása)

FOTO: BOTTÁ DÉNÉS

Országos reformációi istentisztelet a debreceni Nagytemplomban

► **A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa (MEÖT) elnöksége döntésének értelmében ettől az esztendődtől kezdődően – minden évben más-más helyszínen – az október 31-ét megelőző vasárnap délutánján kerül sor az országos reformációi úrvacsorás istentiszteletre. Az ünnepélyes ökumenikus protestáns alkalomnak idén a debreceni Nagytemplom adott otthont október 29-én.**

Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke, a zsinat lelkészi elnöke és D. Szezik Imre nyugalmazott evangélikus püspök, a MEÖT elnöke – zárta.

Az ünnepi alkalmon dr. Fabiny Tamás hirdette Isten ígését Mt 5,1-10 alapján. Előljáróban elmondta, hogy Debrecenbe jövet valóságos prédikációt „látott”. Vihar kerekedett az úton; az ég egyik oldala sötét és komor volt, míg a másik oldalán gyönyörűen sütött a nap. A két képet hatalmas szivárvány kötötte össze. Ahogyan a szivárvány színei ki egészítik egymást, úgy egészítik ki egymást az ökumenikus gyülekezet tagjai is. „Ahogy szövetséget kötött Isten az ő népével, úgy köt most is szövetséget velünk, melynek dokumentuma a Hegyi beszéd” – mondotta a püspök.

Az ünnepi istentisztelet bevonulási rendje – ősi hagyomány szerint – a reformáció három évszázados ünnepi mintájára, a „Pápai Református Szent Ekkleszia” leírása szerint zajlott. A helyi lelkipásztor, Vad Zsigmond ment elől a teljes Szentírással a kezében, jelezvén ezzel, hogy „a mi szent hitünknek fundamentuma a Biblia”. A szolgálatban részt vevők közül ketten (Csernák István metódista szuperintendens és Mészáros Kálmán baptista egyházelnök) azt a tányért és kelyhet vitték, amelyből az Úr szent vacsoráját szolgáltatták ki. Mindkettőt elhelyezték a Biblia mellé az Úr asztalára, hiszen a kelyhet a reformáció visszaadta a népnek. A következő szolgálattevő hozta a keresztelőtálat és a kancsót, melyet szintén az Úr asztalán helyeztek el, jelezvén, hogy „mi csak ezen két Sakramentumot tartjuk, és többet nem”. A bevonuló szolgál-

Fabiny Tamás megemlékezett Luther Mártonról és reformátortársairól, rávilágítván, hogy a reformáció az egész egyház megtéréséről szól, s hogy ennek a lelki mozgalomnak a mozgatórugói az 1956. október 23-án történtekben is felismerhetők. A reformáció és a forradalom lelki összetevői azonosak. Mindkét történelmi esemény során szerepet kaptak a tételekbe, pontokba szedett gondolatok. Luther a wittenbergi vártemplom kapujára helyezte el kilencvenöt tételét; a forradalmárok rőpcédulákon próbálták továbbadni tizenhat pontjukat. Jézus a Hegyi beszédben „nyolc pontot” helyezett a mi lelkünkre. Ezek az igeversek az Istenhez va-

lattevők sorát az ígét hirdető Fabiny Tamás evangélikus püspök és az úrvacsorai szolgálatot vezető két püspök – Bölcsei Gusztáv, a

ló kötődésről, a vele kötött szövetségről és az ő szabadságáról tesznek tanúbizonyosságot.

► Folytatás a 4. oldalon

Beiktatták egyházunk új országos felügyelőjét

► **Korunk kaotikus és mélyülő válságokkal terhelt közéleti viszonyai között súlyos felelősséget és nagy kihívást jelent egy történelmi egyház legmagasabb világi tisztségének betöltése és kormányzásának felvállalása. Rendkívüli felkészültség, szakértelem, széles látókör, elszántság és következetesen képviselt, reális jövőkép szükséges egy ilyen pozíció eredményes betöltéséhez. A Magyarországi Evangélikus Egyház (MEE) általános tisztújításának évében a világi vezetők szolgálatba indításának sorában utolsóként az országosfelügyelő-iktatásra került sor. „Rád bízottak a fény, mely bevilágítja előtted az utat; fényhordozóként bátorsággal haladj rajta” – mondta igehirdetésében Ittész János elnök-püspök október 27-én azon a Deák téri templomban tartott ünnepi istentiszteleten, melyen – dr. Fabiny Tamás és Gáncs Péter püspökök liturgiai szolgálatával – beiktatta hivatalába elnöktársát, egyházunk új országos felügyelőjét, Pröhle Gergelyt.**

Az országos jelölőbizottság 2006. április 6-i ülésén bontotta fel és számlálta össze az országos felügyelőjelöltekre beküldött egyházközi szavazatokat; ennek során 232 érvényes voksot regisztrált. A hivatalos végeredmény szerint a Magyarországi Evangélikus Egyház gyülekezetei egyharmados többséggel Pröhle Gergelyt választották meg új országos felügyelőnek.

Jn 8,12 alapján tartott igehirdetésében Ittész János elmondta, hogy az alapigét nem ő választotta, hanem az új felügyelő egykori kelenföldi lelkésze, Bence Imre, aki ezt az igeverset helyezte konfirmációján Pröhle Gergely szívére: „Én vagyok a világ világossága: aki engem követ, nem jár sötétségben, hanem övé lesz az élet világossága.” Jézus Krisztus ezzel a világossággal egyrészt confessióra (hitvallásra), másrészt apológiára (hitvédelemre) hívja el követőit. A közéleti és világnézeti zűrzavarban egyaránt szükséges fellépni a megtévesztések sötétsége ellen – az igaz hit megvallásával; és küzdeni kell a tévelygések hamis fényei ellen is – a hit védelmével.

► Folytatás a 3. oldalon

60 milliós közösség képviselőjében

Vendégünk volt Mark S. Hanson püspök, a Lutheránus Világszövetség elnöke

► **Első hivatalos európai útja során a Magyarországi Evangélikus Egyházat tisztelte meg látogatásával a Lutheránus Világszövetség (LVSZ) 2003-ban hivatalba lépett elnöke. A világ evangélikusságának legmagasabb rangú vezetője, Mark S. Hanson október 26. és 29. között felesége, Mrs. Ione Hanson, valamint sajtóügyvivője, John Richard Brooks és az LVSZ kelet-közép-európai regionális irodájának korábbi vezetője, Ireneusz Lukás lelkész társaságában tartózkodott hazánkban. A lutheránus világszervezet winniepegi nagygyűlésén elnökké választott egyházvezető az Amerikai Evangélikus Egyház (ELCA) elnök-püspöke; mostani útjával egyházunk két évvel ezelőtti meghívásának tett eleget.**

Mark S. Hanson látogatása két hazánk és evangélikusságunk számára különösen is fontos dátum közé esett. Az amerikai püspök nemcsak hogy számon tartotta 1956. október 23-a ötvenedik évfordulóját, de megszólalásaiban rendre meg is emlékezett mind erről, mind pedig a reformáció ünnepéről.

Találkozás a munkaágak képviselőivel

Háromnapos hivatalos programjának első állomásaként az LVSZ elnöke egyházunk Üllői úti székházát kereste fel. Itt Hafenscher Károly országos irodaigazgató köszöntötte, és mutatta be az országos munkaágak jelen lévő képviselőit. Az irodaigazgató röviden vázolta az egyház adminisztrációs központjának felépítését, feladatát, tevékenységi körét, s szólt az egyház mintegy háromszáz gyülekezetének és nyolcvan intézményének működéséhez szükséges háttér munka e központban végzett rendszeréről. Ezután Ittész János elnök-püspök adott áttekintést a delegációnak egyházunk általános helyzetéről, s röviden, de minden lényeges, sorsfordító dátumot és történet megemlítve szolgált egyháztörténeti összefoglalóval.

Czenhe Miklós, az Evangélikus Országos Levéltár igazgatója megmutatta Hanson püspöknek legbecesebb egyháztörténeti emlékünket is, Luther Márton végrendeletét. Dr. Korányi András egyháztörténész az Evangélikus Hittudományi Egyetemen zajló oktatómunkáról és a lelkészképzés helyzetéről, Lackner Pál protestáns tábortól pedig a katonák között végzett lelkészi szolgálatról adott tájékoztatást.

Megköszönve a meleg fogadtatást (szó szerint is, hiszen Budapest 25 fokal hőmérséklettel „várta” az amerikai püspököt), Mark S. Hanson válaszában kiemelte: fontos, hogy a magyar evangélikusok tudatában legyenek annak, hogy az egész világra kiterjedő, több mint hatvanmillió főt számláló közösséghez tartoznak. Mint mondta, azért jött hazánkba, hogy megismerkedjen népünk, egyházunk történelmével, találkozzon a hívekkel, lelkészekkel, hogy „tanuljon is tőlünk”, hogy hitünkben – személyes jelenlétével és imádságával is – bátorítson, erősítsen. Emeltette és méltatta az LVSZ 1984. évi budapesti nagygyűlését, amely annak idején több alapvető tárgykörben is állást foglalt.

► Folytatás a 4. oldalon

É L Ő V Í Z

Nehéz utakon

Vigasztaló, ha nehéz út előtt állva valaki mellénk áll, és elkísér bennünket. Vagy egy-egy nehéz útszakasz előtt időt szakít ránk, elbeszélget velünk. Valószínű, hogy két korosztály szorult leginkább a kísérésre, a támogató, áldott kezekre: a gyermekek és az idősek.

Vitán felül áll, hogy a kisgyermekek számára az édesanyjuk jelenti a legbiztosabb kapaszkodót. Nem véletlen, hogy a kórházak gyermekosztályainak lehetőséget biztosítanak a szülőknek – elsősorban az anyáknak – arra, hogy kezelésre szoruló gyermekük mellett lehessenek folyamatosan, még éjszaka is. Fontos, hogy a szülők kellő empátiával felkészítsék kicsinyeiket az óvodára, iskolára, és kísérik el őket az első útra, mert a kicsik ekkor igénylik leginkább a támogatást.

A soproni gyülekezetben jó kezdeményezésnek bizonyult, hogy bevezettük azokat a „kibővített” gyermek-istentiszteleteket, melyekre a szülők vagy nagyszülők elkísérték még az óvodáskorú gyermekeket is. Nemcsak az első útra, hanem vasárnaponként rendszeresen. Így válhatnak az első, nehéz utakból örömteli, együttes, áldott utak.

Valószínű, hogy sokan azért félnek megtenni egy-egy nehéz utat, mert nincsen senki, aki mellettük lenne. Így van ez a különféle betegségekkel is. Pedig nem kellene megvárni, hogy a szenvedés elhatalmasodjon, és csak akkor vállalni a gyermek vagy az idős hozzátartozó orvoshoz kísérését, amikor már késő... Nem így van-e a hitéletben is? Nem azért marad-e üresen egy-egy idős testvér helye a templomban, mert csupán küldte a gyermekét, de nem fogta kézen, és nem ment el vele együtt az istentiszteletre?!

Komolyan kell venni a nehéz úttal járó félelmeket. Isten keze úgy oszlatja el őket, hogy megfogjuk gyermekünk, unokánk kezét, és együtt megyünk. *Túrmezei Erzsébet Áldás szüntelen* című versében (Heinz Meyer után németből) ezt írja: „Szent szavad vigasztal sőtét éjjelen. / Sok sebünk gyógyítod. Áldás szüntelen. / Messze utainkon hű kezéd vezet. / Áldásod elűzi a félelmeket.”

Azután jön az öregkor, amikor ismét különösen rászorulunk a nehéz úton a kísérésre. Amikor a szervezet kopásával járó fájdalom erőteljesebbé tesz, és nem tudjuk egyedül intézni a dolgainkat. *Füst Milán Öregség* című versének első sorában ezt kérdezi: „Hol vagytok ó szemeim, kik oly áldottnak véltetek egy arcot?”, majd később így folytatja: „S hol a kín és hol az áldás, amelyet most hiába keresek eszelős utaimon, görbe bottal a kezembem?” Aztán kéri az ifjúságot, hogy hallgasson rá. Beszél egy öreg görögőről, aki az ifjúságot visszakövetelve aiszkhüloszi átkot mondott arra, „aki tette, hogy így meg kell az embernek öregedni”. Saját sírja előtt állt már, de még egyszer hangoztatni akarta igazát, mielőtt eltávozik. „S aztán hát elment persze, csend lett végül is e vidéken. / De a szívében is csupa csend volt már akkor...”

Ez a döntő: a szívbeli csend, amely nehéz utak előtt fészket rakhathat a hívő ember életében, a gyermeknek és az idős embernek a szívében – no meg a közbeeső generáció tagjainak a szívében is, mely korosztály elsőrendűen arra hivatott, hogy elkísérje a fiatalokat és az időseket a nehéz utakon. Ezért biztat *Neander Joakim* német énekköltő a 103. zsoltár alapján: „Áldjad őt, mert keze csodásan alkotott téged! / Utadon elkísér, tőle van testi épséged. / Sok baj között / Erőd volt és örömd, / Szárnyával takarva védett.” (EÉ 57.3) *Dóka Zoltán* nem csupán felhívással fordul mások felé, hanem személyesen vall: „Áldlak, irtalmas Isten, / Hogy te őriztél híven. / Szent kezéd óvott, áldott, / Rám szüntelen vigyáztott.” (EÉ 463.1)

Kedves nagyszülő, kedves kortárs testvérem! Ha kicsi unokádát nehéz úton kíséred, vagy nagyobb unokádát jó tanácsokkal látod el, adjál hálát, hogy megteheted, és hogy még igénylik. Ha pedig téged kísérik nehéz úton gyermeked vagy unokád, a múltban tapasztalt áldásokra gondolva mondhatod: „Áldjad, Istenem, az Urat, és ne feledd el, mennyi jót tett veled!” (Zsolt 103.2)

■ SZIMON JÁNOS

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 21. VASÁRNAP – Jer 29,1–7.10–14

A következő nemzedék reménysége

A babiloni fogságba hurcolt ószövetségi nép kezdetben remélte, hogy Isten haragja hamar elpárolog, és a fogság nem tart soká. Nem kell kőházakat építeniük, nem kell részt venniük a társadalmi életben ott, ahol a hódítók leteleptették őket. Elég, ha ideiglenes lakhelyül sátrat vernek, és túlélésre rendezkednek be.

A próféta mindenekelőtt világossá teszi: a közeli szabadulás reménysége illúzió. A fogság – miként korábban is jövendölte – hetven esztendeig fog tartani. Addig a hazájából száműzött nép jóléte a befogadó városok jólététől függ. Ezért vegyenek részt ezek építésében, és munkálják az ott élő közösség jólétét. Mert bár van remény a szabadulásra, a reménység a következő nemzedéké. A Babilonba hurcolt generáció élete a fogságban fog véget érni. A hazatérés ígérete fiaiknak és unokáiknak szól. Ők már szabadok lesznek a múlt azon bűneitől, amelyek miatt Isten megengedte a babiloni királynak, hogy választott népét fogságba hurcolja. Nekik nem kell már osztozniuk az apák és nagyapák vétkét sújtó isteni ítéletben.

A babiloni fogság a választott népet kollektíven sújtó ítélet volt. Jeremiás és a fogság előtt prédikáló többi próféta gyakran rámutatott arra a kollektív bűnre, amelyre Isten az elhurcoltatás kollektív ítéletével választ. Tudom, ez nagyon idegen gondolat az egyén felelősségét hangsúlyozó korunkban. Úgy

érezzük, joggal kérdezzük: „Miért bűnhődjek azért, amit nem én követtem el?” „Miért velem fizettetik ki már megint azt a számlát, amelyet nem én csináltam?” „Az ország vezetői miért az én családi kasszám terhére akarják kijavítani azt a hibát, amelyet ők követtek el?” (Az „el” igekötőhöz sokan drasztikusabb ígét társítanak.)

A babiloni fogsághoz annak idején az idegen népek isteneinek imádása, a bálványozás bűne vezetett. Ebben a fogság előtt élt királyok jártak élen – a velük szoros érdekszövetségben élő papsággal együtt. A nép ugyan mondhatta volna, hogy ha a király és a papság nem engedélyezi a pogány szentélyek felállítását, akkor mi sem jártunk volna oda áldozni. De odajártak... Az Úr szentélyét pedig elhanyagolták.

A magas költségvetési hiány babiloni fogságában vergődő ország népe is mondhatja: a hiányzó pénzt nem mi költöttük el, és azt sem hisszük el, hogy ránk költötték. Ha így is van, a hiánytól még nem szűnik meg, és következményei az egész népet sújtják. Van-e remény a csapdából való kitorésre?

A Babilonba hurcolt nép annak idején azt hitte, nem kell kitöltenie a fogság hetven évét. Jeremiás figyelmeztette őket: ez illúzió. Szava közvetve minket is int: illúzió azt remélni, hogy az államadósság számlájának kiegyenlítése nélkül ki lehet törni a mostani helyzetből,

és folytatódhat – vagy éppen fokozódhat – az életszínvonal évről évre való emelkedése. Bár az egyéni felelősséghez szokott értékrendünk szerint ez igazságtalan, mégis minden bizonnyal így van. Mert van kollektív felelősség is.

És most nem arra gondolok, hogy közülünk senki sem utasította vissza a korábbi kormányok megfelelő források hiányában, felelőtlenül hozott jóléti intézkedéseit, a béremelést, a különféle kedvezményeket, a közterhek esetenkénti kisebb-nagyobb könnyítését. Még csak nem is arra célok, hogy az adóelkerülő magatartás sem volt idegen tőlünk. Sokkal inkább arra gondolok, hogy vezetők és vezetettek együtt áldoztunk a rendszerváltás éveiben közösen alkotott bálványunk, amelyet a népnyelv így nevezett el: „ötről a hatra”. Más szóval: évről évre mindenkinek egy kicsivel jobban fog menni. Nem lehet megtorpanás, és pláne nem visszaesés. Még átmenetileg sem. Ha mégis, akkor el kell kergetni a vezetőket, mert rosszul végzik a dolgukat. Nem tudunk és nem akarunk szakítani az „ötről a hatra” bálványával. Kerestényként sem akarjuk belátni, hogy Isten teremtett világában a fejlődés rendje nem ez.

Az Írás gyakran használja a földművelés képét: először van a magvetés, amelynek sokáig nincs semmi látható eredménye. Aztán egyszer csak megjelenik a sarj. Aztán viszonylag gyorsan

A VASÁRNAP IGÉJE

szárba szökken, majd egy ideig mintha megint semmi sem történne. De egyszer csak ott a bimbó, majd kinyílik a virág. Aztán lehullanak a virág szirmai – aki nem ismeri a természet törvényszerűségeit, ezt visszafejlődésnek, pusztulásnak látja –, végül pedig megjelenik és beírja a termés. A fejlődés nem „ötről a hatra” történik. Ezzel a bálvánnyal szakítanunk kell. Miénk az ültetvény gondozása, ami munkát, erőt és idő ráfordítást, csak később hasznosuló energiák befektetését igényli. A gyümölcsstermés ígérete a következő nemzedéké. Nekünk be kell érniünk ezzel a reménnyel. A kérdés az, hogy alázattal elfogadjuk-e ezt, vagy lázadva kivágyunk a még csak szárba szökkenő fát, tönkretéve fiaink és unokáink reménységét is. Jeremiás levele a helyes döntésben segíthet.

■ VÉGHÉLYI ANTAL

Imádkozzunk! Kérünk, Urunk, rombold le bálványainkat, még ha ez fájalmas is, hiszen csak így óvhatod meg bennünket attól, hogy a jövő tőled kapott reménységét zúzzuk szét. Urunk, könyörülj rajtunk! Ámen.

Oratio œcumenica

[Lelkés:] Mennyei Atyánk, te, akinek gondviselő, irtalmas terved van velünk akkor is, amikor döntéseid értelme és célja, valódi szélessége és mélysége rejtve marad előttünk, hallgasd meg könyörgésünket.

[Lektor:] Egykor szolgád által arra figyelmeztetted népedet, hogy fáradozzanak annak a városnak a békességén, ahova fogságba vitted őket. Megvalljuk, Urunk, hogy ott sem tudunk a békességen fáradozni, ahol nem kell fogságban élnünk. Tedd egyházadat, Krisztusban megváltott népedet, és mindazokat, akiket követségére hívtál, békességed eszközévé ebben az országban, ahol élünk. Ne engedd, hogy a békétlenség és ellenségeskedés lelkülete bennünket is magával ragadjon. Jézus Krisztusért kérünk,

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lektor:] Békességért könyörgünk mindenütt az emberiségnek. Békességért ott, ahol háború van. Békességért ott, ahol emberek elnyomatásban élnek. Békességért ott, ahol a közéletet hazugságok, korrupció és cinizmus szennyezi be. Jézus Krisztusért kérünk,

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lektor:] Békességért könyörgünk minden embernek, akiben békétlenség uralkodik azért, mert betegséget hordoz; azért, mert magányban él; azért, mert nem találja edde értelmét. Tudjuk, Urunk, hogy nyugtalan a szívünk azért, amíg meg nem nyugszik benned. Add meg mindenkinek azt a boldogságot, hogy megragadja életét, és megajándékozod a veled való közösség csodájával. Jézus Krisztusért kérünk,

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lektor:] Békességért könyörgünk, Urunk, egyházadban is. Sok-sok különféle talentummal ajándékozta meg bennünket, hogy egyházad építésére használjuk őket. Add meg nekünk, hogy észrevegyük testvéreinkben a tőled kapott ajándékot, és engedjük, hogy éljen vele. Ne engedd, hogy gondolkodás módunk, a lényegtelen dolgokban való különbözőségünk szembeállítson minket testvéreinkkel. Jézus Krisztusért kérünk,

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lelkés:] A te békességért könyörgünk, Urunk, amelyben élve a sokszor érthetetlen események, szenvedések és kísértések között is nyugalomra és biztonságra találhatunk, így lehetünk magunk is békességed eszközeivé. Hallgas meg minket a mi Urunkért, Jézus Krisztusért. Ámen.

ISMERJÜK MEG ÉNEKEINKET! 13.

„Új világosság jelenék” – régi magyar dallamok II.

► Régi magyar énekeket bemutató sorozatunk befejezéséhez érkezünk; ma a 16–17. századi dallamokról írott cikk második részét olvashatják. (E. Zs.)

Régi énekeinket magyarul fogalmazott vagy magyar nyelvre fordított szövegeink miatt jogosan tartjuk magyar énekeknek. Némileg párhuzamos jelenségre gondolhatunk a dallamokat tekintve is: van közöttük magyar, de olyan is, mely bár külföldi – lengyel, cseh – vagy esetleg gregorián eredetű, a hazai használatban idővel megmagyarosodott. A dallamok szerzőit ritkán ismerjük, hiszen az énekeknek mindig a szövegét tartották fontosabbnak. A keretezést, a dallamot járulékos elemnek tekintették, mely lehetővé teszi és szabályozza a szöveg együttes éneklését.

A fennmaradt dallamok többsége egyszerű és könnyen énekelhető, alkalmas arra, hogy a gyülekezet gyorsan megtanulja. A jellegzetes dallamokhoz több szöveget is énekeltek, mint ahogyan ma is tesszük egy-egy tetszetős dallammal.

Bár formáját tekintve kissé szokatlan, mégis kedvelt a dallama a *Téged, Úristen*

kezdetű éneknek (EÉ 41). A széles körben elterjedt, öt rövid sorból álló dallam valószínűleg egy magyarországi Mária-himnuszról származik, és világi szövegekkel is énekeltek.

A magyar énekeknel szokatlan formát fedezhetünk fel két egymást követő énekünkben. Az *Ó, felséges Atya Isten* (EÉ 91) kezdetű háromsoros ének dallama igen régi eredetű; ebben a formában valószínűleg a Felvidékről származik. *Tranoscius* énekeskönyvében jelent meg Lőcsén (1635), ugyanabban az évben pedig az *Eperjesi graduálban* is lejegyezték magyar nyelven.

Nemzetközileg elterjedt és igen népszerű dallama volt a *Jézus Krisztus, szép fényes hajnal* kezdetű éneknek is (EÉ 92). Gregorián himnuszról származó dallama nemcsak egyházi, hanem hajnalhirdető énekként is használták.

Az énekek sokfélesége természetesen abból is adódik, hogy a rendelkezésre álló nyolc- kilenc hangot különbözőképpen használják fel. Van, amikor a dallam alulról indul, és egy nagy ív bejárásával érkezik vissza a kiinduláshoz; ilyen a *Krisztus Urunknak áldott születésén* (EÉ 158). Van olyan dallam, amelyik középről indul, majd a felső régiót is igénybe véve onnan ereszkedik

alá, mint a *Jer, dicsérszük az Istennek Fiát* (EÉ 363). Ez a szépen megformált dallam ugyancsak kedvelt volt, amit az is bizonyít, hogy sokféle szöveggel énekeltek, nemcsak *Batizi Andráséval*.

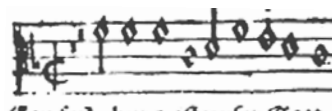
A *Jövel, Szentlélek Úristen* (EÉ 229) pünkösdi ének fordításához a magyar protestáns egyházakban nem *Luther* dallamát használták fel. Helyette az *Eperjesi graduálban* lejegyzett dallam vált népszerűvé, melynek kezdeté az *Úr Jézus, hozzád kiáltok* (EÉ 75) első sorát idézi.

A *Semmit ne bánkódjál* (EÉ 261) dallama *Hoffgreff* históriás gyűjteményében jelent meg 1556-ban Kolozsvárott a bibliai Eleázár történetével. A dallam igen meggyőzően példázza a 16. század zenei alkotásainak szövegvezetési igényét: ha a dallamban lépcsőzetes mozgás helyett ugrás következik, akkor az irányt visszafelé kell kiegyenlíteni.

Másik históriás eredetű és a humanista metrikus ódák hatását mutató dallamunkra készült *Pécseli Király Imre* szövege a 17. században: *Paradicsomnak te szép élő fája* (EÉ 365). A dallam *Tinódi Cronikájában* (Kolozsvár, 1554) Dávid és Góliát bibliai történetéhez kapcsolódik. Énekeskönyvünkbe a históriás dallam 18. századi változata került be.

Érdekes az *Új világosság jelenék* (EÉ

CANTATE

Em fele bntg ist vusur Gott

258) dallamának újkori története. *Huszár Gál* énekeskönyve szerint az ének középkorból származó, szépen díszített dallamához többféle reggelihimnusz-szöveget illesztettek a 16. században. Majd a 17. századi graduálokban ugyanehhez a dallamhoz megjelent egy új szöveg, mely általában a liturgikus könyvek élére került: *Új világosság jelenék*.

A következő évszázadban a dallam vesztett eredeti szépségéből, dallamvezetése egyszerűsödött, hangjai ritmusba meredtek, ezáltal azonban gyülekezetie éneklésre alkalmasabbá vált. Így jelent meg a református énekeskönyvekben, s ezt vettük át mi is.

A himnusz dallam, mely egykor Szent Erzsébet tiszteletére, majd reggeli dicséretrekethez zengett, a 17. századtól napjainkig az igé életünk középpontjába állító új adventi-reformációs szövegtartalomnak vált ékes keretév.

■ FERENCZI ILONA

Az MEE új országos felügyelőjének beiktatása

◀ Folytatás az 1. oldalról

Pröhle Gergely személyében olyan vezető kerül egyházunk világi kormányzásának élére, aki közéleti, kormányzati, államigazgatási és diplomáciai tapasztalatokkal egyaránt rendelkezik. '98-tól az újonnan alakult Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának közigazgatási államtitkári posztját töltötte be, majd hazánk berlini, később berni nagykövetségének neveztek ki. Jelenleg gazdasági tanácsadóként dolgozik.

Az ünnepi közgyűlést Hafenscher Károly, az Országos Egyházi Iroda igazgatója nyitotta meg, majd köszöntötte az ünnepen megjelent magas rangú állami tisztségviselőket, a testvéregyházak lelkes és világi vezetőit, valamint Mark S. Hanson püspököt, a Lutheránus Világszövetség (LVSZ) elnökét.

Az új országos felügyelő székfoglaló beszédében kiemelte, hogy az egyik legfontosabb feladat az egyházban a költségvetési tervezettség növelése annak érdekében, hogy pontos felméréseken alapuló vagyongazdálkodás és pénzügyi átláthatóság tegye világossá, mivel rendelkezik az egyház, és hogy a vagyona milyen állapotban van. A közeljövőben aligha lesz több anyagi forrás az egyházak és intézményeik finanszírozására,

mondani, hogy kik vagyunk, és mit akarunk, akkor nem fogják anakronisztikus maradisággal vádolni az egyházat. Csak belső állapotunk minősége hitelesíti mondanivalónkat a társadalomban, mondta Pröhle Gergely (a székfoglaló szövege teljes terjedelmében lapunk 8. oldalán).

Az ünnepi köszöntések sorát Mark S.

A „kibocsátó” kelenföldi gyülekezet egykori és mai lelkészei a Deák téri templomban

Hanson püspök nyitotta meg, akinek ez volt az első hivatalos látogatása Európában, s útja során elsőként Magyarországra jött, hogy hálát adjon egyházunknak

fejezte ki abbéli bizonyosságát, hogy Pröhle Gergely a vezetéshez szükséges minden lényeges tudásnak a birtokában van, hiszen széles körű tapasztalatai mellett ennek az egyháznak a közösségében nőtt fel, és egész életében e felekezethez tartozott. „Szeretünk, bízunk benned, és reménységgel tekin-

civil- és vallásügyi bizottságának elnöke köszöntötte az újonnan beiktatott országos felügyelőt. Balog Zoltán hálóját fejezte ki, amiért nem a politikából ismeri Pröhle Gergelyt, és olyan embernek festette le, akit egyfelől homo politicusként ismernek az egyházban, másfelől az államigazgatásban olyan vezetőként tartanak számon, akinek van érzelme a lelki szempontok finomságaihoz is, s aki felismeri az Istentől rendelt alkalmas pillanatot, és nem halogatja a döntést.

Egyházunk új felügyelője zárószavában azt kérte vezetőtársaitól és hittestvéreitől, hogy Isten segítségével bízza álljanak mellette. Az előretúthoz nem a problémák szőnyeg alá söprésére, hanem világos és egyenes beszédre lesz szükség a jövőben. A közös munka során csak az őszinteség jegyében megélt testvéri közösség és szeretet nyithatja meg az új távlatokat, és biztosíthatja a Magyarországi Evangélikus Egyház jövőjét.

■ PETRI GÁBOR

ITTZÉS JÁNOS

A Pröhle Gergely országos felügyelő beiktatásán elmondott igehirdetés zárómóndata – textus: Jn 8,12

Egy rövid mondat a világosságról

Hol világosság van – ott világosság van, nemcsak a fejekben és a dolgozószobákban, de világosság van a szívekben és a prédikációkban, a csendekben és a megformált mondatokban, a soha nem kétszínű bizalomban, az őszinte szavakban és a testvért elérő gesztusokban, a közönségekben, a zsinatokban, az ünnepekben és a hétköznapiakban – és te is fáklyaláng vagy a hosszú sorban, mert hol világosság van, ott világosság van, mert a világ Világossága hatalmon van.

Ámen.

Frenkl Róbert leköszönő országos felügyelő átadja tiszttét Pröhle Gergelynek

ezért egyértelműen ki kell mondanunk: nem tekinthetünk el a hívek nagyobb anyagi szerepvállalásától. Hangsúlyozta továbbá, hogy az evangélikus gondolkodás alapeleme a progresszió, a haladás, ezért ha az állammal folytatott párbeszéd során – a támogatásokkal kapcsolatos vitákon túl – az egyházvezetés korszerű szóhasználattal azt is el tudja

az LVSZ munkájában betöltött jelentős szerepéért, s hogy ünnepelje az MEE jövőjét, amely Isten ajándéka. Az '56-os forradalom évfordulója kapcsán rámutatott, hogy a magyarok élen járnak a szabadság iránti elkötelezettségben, majd áldást kért az új országos felügyelő szolgálatára.

A búcsúzó országos felügyelő, dr. Frenkl Róbert közvetlen, meleg hangon

tünk szolgálatod elé” – köszöntötte utódját Frenkl Róbert.

A továbbiakban dr. Bölscei Gusztáv, a Magyarországi Református Egyház Zsinatának lelkészi elnöke, Felmájér Péter, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének elnöke, Ittész András, a Budapest-Kelenföldi Evangélikus Egyház-köztség felügyelője, valamint Balog Zoltán, a parlament emberi jogi, kisebbségi,

Egy képaláírást nem igénylő felvétel...

A „puzzle” széttörök?

ÉGTÁJOLÓ

▶ Az első evangélikus magyar világtalálkozót beharangozó írásom címében hangot adtam reményemnek, hogy talán Orosházán – a Magyar Evangélikus Konferencia logójának megfelelően – végre összeáll a „puzzle”: a széttörözött magyarság újra egymásra talál. Pár héttel a többek által történelmi jelentőségűnek mondott „zászlóbontás” ünnepi hangulata után eljött az ideje a higgadt értékelésnek: merre tovább, van-e tovább, Maek? Vajon újra széthullik-e, ami olyan ígéretesen összeilleszkedni látszott azon a két szép őszi napon, az orosházi templomban és iskolában? S vajon mindezt, az egész magyar-magyar közeledést hogyan, mennyiben befolyásolja a könnygázos október 23-a?

Az őszinte válaszkérésben segíthet az a két szemléltető ábra, amellyel Gémes István stuttgarti lelkész illusztrálta a Maek záróáhitatát az egykori zsinagóga nagytermében Orosházán. Az első képen a glóbusz legkülönbözőbb pontjaira szétforgácsolódott piros-fehérvörös darabkák jelezték a magyarság szóródását a világban. Az igehirdető, aki maga is fél évszázada, az '56-os forradalmat követően emigrált – egészen Brazíliáig jutott –, hangsúlyozta, hogy ezt a földrajzi szétszórtságot egyetlen szervezet se képes megszüntetni. Nonfitársaink, hittestvéreink tömege talált új hazára az öt kontinensen. Hamis illúzió lenne azt hinnünk, hogy az anyaország, az „anyaegyház” szeretete véglegesen visszahozná, hazavonzná őket. Lehet persze álmódolni egy nagy újraegyesülésről, de az ilyen vágyál-

mokból való ébredés szükségszerűen kijózanító.

A Maek küldetése nem valamiféle szervezeti, földrajzi egység restaurálása, hanem annak a spirituális közösségnek a megélése és erősítése, amelyet a második ábra szimbolizált. Ezen a prédikáló képen a nemzetiszínű részecskék a kereszt jele köré rendeződtek, akárcsak a szétszórva vasreszelék az őket vonzó mágnes köré.

S hogy ez a modell valóban működőképes, azt személyes élményként élhettem át pár nappal az orosházi találkozót követően. Meghívtam kaptam ugyanis a stuttgarti magyar protestáns gyülekezet '56-os ünnepségére. Az erről szóló beszámoló lapunk előző számában olvashattuk Mindenütt Isten tenyerén – sokatmondó – címmel.

Éppen huszonhat éve, 1980 őszén még ösztöndíjként járhattam először

Stuttgartban. Már akkor megdöbbenett, hogy egy kis „darab” Magyarországot fedezhettem fel a Gémes-parókia cserkészpincéjében és az eleven magyar protestáns közösségekben. Örömmre ez a gyülekezet jó negyed évszázad múltán, 2006-ban is vonzó, nyitott, életképes közösségként fogadott.

Az '56-os forradalmi eseményekről tartott színvonalas megemlékezésük példa- és modellértékű volt. A több száz fős, minden tekintetben – életkor, vallás, nemzetiség, politikai beállítottság és így tovább – vegyes összetételű közösség tudott méltóságteljesen, hiteles áhitattal, együtt (!) ünnepelni. Szomorú, de úgy tűnik, mindehhez jó nyolcszáz kilométeres „védőtávolság” kell a felzaklatott óhazától, amelynek lakói egymásra viszorognak...

Dramái volt a kontraszt, hiszen éppen 23-án, késő délután érkeztem haza a stuttgarti békés „Kis-Magyarországból” a szinte háborús lázban vergődő Buda-

pestre. Már az is kérdés volt, hogy haza tudok-e jutni a repülőtérről belvárosi lakásunkba. Ez végül metróval még sikerült. Hamarosan csengett a telefon, Gémes Pista bácsi hívott Stuttgartból, jelezve, hogy őszintén aggódnak értünk, mert ijesztőek a budapesti hírek, képek... Mi is fél éjszakán át néztük döbbenet a tévé haditudósításait a szomszéd utcákból, miközben a zárt ablakon át is beszivárgott a könnygázgránátok eddig ismeretlen szaga...

Bizony, jó lenne folytatni a határokon átvelő, magyar-magyar közösségépítést. Felhasználni az információcsere megannyi lehetőségét a kommunikáció és a kommunió, az összetartozás tudatának erősítésére. Ezt szolgálhatná az éppen Gémes István által szerkesztett, Útitárs című magyar evangéliumi lap, amely immár fél évszázada köti össze öt kontinens szórványát, és kész helyet adni maek-híreknek is. Nyilvánvaló, hogy az internet, a világháló használata, egy friss honlap is szorosabbra fűzhetné közösségünket...

Csak hogy mindehhez az kell, hogy először mi itt, az óhazában, az anyaországban próbáljunk újra szót érteni egymással, ha már állítólag közös az anyanyelvünk. Legalább kíséreljük meg elviselni, elhordozni a másikat, még akkor is, ha netán ő valóban „egy-más”, egy másik, egy másként gondolkodó ember...

Igaz lenne, hogy mi, magyarok csak ideiglenesen, egy közös külső ellenséggel szemben vagyunk képesek összefogni? Csak átmenetileg kötünk egymással fegyverszünetet, s amint múlik a külső veszély, újra ellenséget látunk egymásban?

Vajon összeállhat-e így, ilyen, már önmagukban is repedezett, hasadt darabokból az a bizonyos magyar „puzzle”? A fájdalmas önvizsgálatot követelő válaszkérésben hátrborzongatóan aktuális a Mester két évezredes figyelmeztetése: „Minden ország, amely meghasonlik önmagával, elpusztul, és ház házra omlik.” (Lk 11,17) Ilyen önpusztító, önemésztő nép akarunk maradni?! A választ erre a sorskérdésünkre nem Moszkvában, New Yorkban vagy Brüsszelben találjuk, hanem itt nálunk, Budapesten és szerte a hazában...

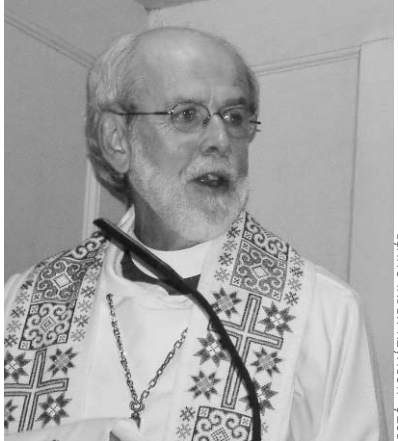
Gáncs Péter püspök Déli Egyházkerület

Vendégünk volt a Lutheránus Világszövetség elnöke

◀ Folytatás az 1. oldalról

Tisztelettel szólott Ordass Lajos püspök személyéről, aki – mint fogalmazott – „meg volt jelölve a kereszt jelével”.

Evangélikusnak lenni annyit jelent, mint evangéliummal lenni, de jelenti azt is: ökumenikusnak lenni – hangsúlyozta Hanson püspök, hozzátéve, hogy „az evangélikusok szerte a világban munkálkodnak az egységért, miközben a diakóniának is elkötelezettjei”.

Mark S. Hanson a pilisi szöszéken

Az amerikai püspök aktív közéleti szerepvállalását kevésbé ismerőket kissé meglepte, amikor Hanson rákérdezett a híradókból általa is ismert magyar aktuápolitikai eseményekre. Akkor még nem sejtette, hogy budapesti programját is módosítja majd egy budavári de-

togatás során egyházunk oktatási tevékenysége, illetőleg diakóniai munkája került a figyelem középpontjába. (Ez utóbbi munkaág helyzetéről egyébként már Budapesten, a Hűvösvölgyben, a Sarepta Budai Evangélikus Szeretothonban is tájékozódhatott az LVSZ-elnök.) Az ökumené jegyében munkaébredre a Pannonhalmi Főapátságba volt hivatalos szombaton a delegáció. Itt dr. Várszegi Asztrik főapát fogadta az evangélikus egyházvezetőket.

Gyülekezeti tagok között

Látogatása zárónapján, vasárnap Hanson püspök az Északi Egyházkerület egyik legnagyobb gyülekezetébe, Pilisre utazott, ahol Gal 5,1 alapján tartott reformációi tartalmú igehirdetést, beszédeben hangsúlyozva a keresztény ember szabadságát. A vendégek nagy lelkesedéssel hallgatták az Izsóp együttes és az Izsópka szolgálatát. (Szintén ezen az együttleten köszöntötte dr. Fabiny Tamás püspök Krámer Györgyöt, a pilisi gyülekezet lelkészét abból az alkalomból, hogy nemrég választották őt püspökhelyettesé.)

Az istentiszteletet követő beszélgetésben jó kiindulópontot jelentett, hogy a gyülekezet másik lelkésze, Pángyánszky Ágnes tizenégy éven keresztül vett részt az LVSZ legmagasabb szintű testületének munkájában.

Hanson püspök hangot adott afeletti örömeinek, hogy pilisi látogatása során

Az LVSZ elnöke Luther végrendeletét tanulmányozza

monstráció. (Az LVSZ-delegáció a Mátyás-templomban Mozart Rekviemjét hallgatta volna meg, ám a koncert a szombati tüntetés miatt elmaradt...)

Programról programra – a Parlamenttől Pannonhalmáig

A Lutheránus Világszövetség elnökét péntek délelőtt hivatalában fogadta Szili Katalin, az Országgyűlés elnöke, valamint April H. Foley amerikai nagykövét. Délután a Deák téri templomban a püspök részt vett a Magyarországi Evangélikus Egyház új országos felügyelőjének a beiktatásán, és a Filippi levélből (4,4) választott idézettel („Örüljetek az Úrban mindenkor!) mondott áldást az új tisztségviselőre, illetve rövid beszédben köszöntötte őt, egyúttal tájékoztatta az ünnepelő gyülekezetnek és a teljes magyar evangélikusságnak Ismael Noko LVSZ-főtájtár és az ELCA üdvözlését is.

Tengerentúli vendégünk szombaton egyházunk Nyugati (Dunántúli) Egyházkerületének püspöki székhelyére is elutazott, ahol Ittész János elnök-püspök mindenekelőtt az egyházkerület történetéről tájékoztatta. A győri Péterfy Sándor Evangélikus Oktatási Központban és az Evangélikus Szeretotházban tett lá-

gyülekezeti tagokkal, hívekkel is találkozhatott, hiszen – mint azt maga is hangsúlyozta – „az egyház szíve a gyülekezetekben dobog”. A világszövetség elnöke kiemelt fontosságot tulajdonít az ifjúsági és gyermekmunkának – egyházunk ifjúsági referensével, Frenyó Annával szintén a pilisi program során nyílt alkalma konzultálni a hazai lehetőségekről és feladatokról.

Főhajtás a temetőben

Mark Hanson püspök és kísérete vasárnap este Budapestről Bukarestbe repült. Az evangélikus világszervezet vezetője – aki korábban a Terror Háza Múzeumnál is méceszt gyűjtött – elutazása előtt még szakított időt arra, hogy az Új köztemető 301-es parcellájánál főhajtással adózzon az ötven évvel ezelőtti forradalom és szabadságharc hőseinek és áldozatainak – köztük a kicsiny magyar evangélikus egyház tagjainak – az emléke előtt.

Romániai útjáról visszatérőben Mark S. Hanson november 1-jén még eltöltött egy éjszakát Budapesten, és ez idő alatt – értesüléseink szerint – találkozni fog egyházunk két nyugalmazott püspökével, D. dr. Harmati Bélával és D. Szebik Imrével is.

■ KÖHÁTI DOROTTYA

Országos reformációi istentisztelet a debreceni Nagytemplomban

◀ Folytatás az 1. oldalról

Fabiny püspök igehirdetését a következők parafrázissal zárta:

Boldogok a protestánsok, mert soha nem kapják készen a hitet, hanem személyesen meg kell harcolniuk érte.

Boldogok a magyar protestánsok, mert küzdelmes történelmükből is erőt merítenek a mai helyzetükhöz.

Boldogok, akik ápolják a reformáció

örökségét, mert ők sokakat tudnak gazdagítani.

Boldogok, akik hálával emlékeznek a nemzet ötven évvel ezelőtti hősiességére, mert ők apáik méltó fiainak nevezetnek.

Boldogok, akik közös kehelyből tudnak úrvacsorázni, mert így lehetnek az Atya jó gyermekei.

Boldogok, akiket az igazság képviseléstől nem rettent el sem a máglya, sem a

gálya, sem a könnygázgránát, mert ők nem a félelem lelkét kapták.

Boldogok, akik számára az igen – igen, és a nem – nem, mert így tanulták mesterüktől.

Boldogok, aki úgy köszönnek, hogy „Áldás, békesség!”, mert tudják, hogy Isten a mi erős várunk.

Az igehirdetés után a gyülekezet úrvacsorai közösséget alkotott.

■ CSOKNA-KOVÁCS ABIGAIL

Protestáns egyházvezetők az Úr asztala mögött

Óvónők továbbképzése Balatonszárszón

► Egyházunk oktatási osztálya szakmai továbbképzések segítségével kívánja támogatni a kisdedóvók mindennapi munkáját. Legutóbb – október 26. és 29. között – bajor és magyar intézményvezetőket invitáltak Balatonszárszóra. A résztvevőknek itt lehetőségük nyílt tapasztalatcserére, a meglévő kapcsolatok erősítésére és új ismeretek kialakítására is. A konferencia keretében felkeresték a bakonycsarnyei, valamint a várpalotai evangélikus óvodát is.

A továbbképzést nyitó előadást prof. dr. Frieder Harz tartotta. A valláspedagógiát oktató lelkész első referátumában a gyermek vallásos fejlődésében bekövetkező változásokról beszélt hallgatóinak. Hangsúlyozta, hogy az egyházi fenntartású intézményekben dolgozó nevelők nagymértékben felelősek azért, hogy a gyermekekben milyen én-, világ- és istenkép alakul ki. Második előadásában – az „evangélikus profil” mibenlétét boncolgatva – azt húzta alá, hogy az óvónőknek példaképül kell szolgálniuk.

Az „evangélikus profilról” szóltak a magyar és a német óvónők is, bemutatva in-

tézményük mindennapi életét. A sok hasonlóság mellett kitértek a különbségekre is. Sigrid Schmidts szaktanácsadó például rámutatott, hogy országainkban nemcsak a keretfeltételek mások, de eltérő a képzési rendszer és a jogi szabályozás is.

A tartalmas szakmai konferencia, amelyen a szervezési feladatokat – német kollégájával, Sigrid Schmidtsszel együtt – Hesz Erzsébet oktatási referens látta el, Szarka István bakonycsarnyei esperes-lelkész szolgálatával zárult. A német vendégek ezt követően megtekintették a síofoki evangélikus templomot.

■ GAZDAG ZSUZSANNA

Nemzedékváltás a Szlovákiai Evangélikus Egyház vezetőségében

► Ünnepléses istentiszteleten iktatták be püspöki hivatalába október 28-án Pozsony-Ligetfaluban a Szlovákiai Evangélikus Egyház új egyetemes püspökét, Miloš Klátikot és az egyetemes felügyelőt, Pavel Delingát.

Lezárult a dr. Július Filo nevével fémjelzett tizenkét éves időszak, mely méltatói szerint az egyház egységének megeremlítését, az egyházi struktúrák pozitív irányú megújítását, egyházi intézmények kialakítását, új egyházi iskolák, óvodák megalapítását jelentette, bírálói szerint pedig a lelkészi kar, ezáltal az egyház kettéválásának és sok egyéb konfliktusnak a korszaka is volt.

Noha a választások eredménye szerint az új vezetés kilencvenszázalékos többséget tudhat maga mögött, a magabiztos

sikerrel kapcsolatban mégis felvetődik némi probléma, nevezetesen a választásokon részt vevők rendkívül alacsony száma. Mindemellett a bizalom erősödését jelezheti, hogy az eddig „ellenzéki” mondott lelkészek közül néhányan szolgáltak a püspökiktatási szertartás liturgiájában.

A békésebb jövőre utalhat Filo leköszönő püspök igehirdetése is, melyben hangsúlyozta a személyes bűnbánat és bűnbocsánat lehetőségét és szükségességét, az egység reményében. Kiemelte, hogy ahol emberek vannak, ott lehet konfliktus, de ahol Jézus Krisztus határozza meg a hétköznapiakat is, ott bűnbánatnak és megbocsátásnak is kell lennie.

A leköszönő egyházi vezetés munkájának, elért eredményeinek elismerését, az új egyházvezetésben való bizalmat egyaránt kifejezte a tekintélyes állami, illetve a különböző felekezeteket képviselő

lő egyházi vendégek – közöttük külföldiek – jelenléte.

A magyar-szlovák kapcsolatok halasztást nem tűrő javításának szándékát mutatta, hogy a Magyarországi Evangélikus Egyház szinte teljes püspöki karával támogatólag részt vett a jeles alkalmon, bizonyítandó, hogy egyházunkban is újra fontos, hogy mi történik a szomszédos ország testvéregyházában. Dr. Fabiny Tamás, az Északi Egyházkerület, Gáncs Péter, a Déli Egyházkerület püspöke, illetve Lackner Pál protestáns táborig püspök is személyesen elmondott áldással, jókívánsággal szolgált az ünnepi eseményen.

A magyarul hangzó áldások a szlovák evangélikusok számára a más nemzetiségűek elfogadására való buzdításként, a magyaroknak pedig mintegy megerősítésül és megnyugtató szolgálattal ebben a politikailag nem éppen csendes időszakban.

■ SZ. A.

Beiktatása után Miloš Klátik a templom előtti téren fogadta az áldáskívánásokat – képünkön az új egyetemes püspök mellett lelkész felesége áll

Búcsúzik a Promise

▶ Nem, az nem lehet, hogy egy ilyen legenda, mint a Promise, véget érjen! Én ugyan már a második generációs rajongók közé tartozom, de természetesen veszem az evangélikus zenekar létezését, és megdöbben az a hír, hogy lezárni készülnek tizenöt éves pályafutásukat. Járunk csak utána ennek a dolognak, lássuk csak, hogy is van ez! Nyomozásomat az interneten kezdem. A <http://www.promise.hu/> oldalon először a november 3-i búcsúkoncertre felhívó színes plakát köszönt a „mennyei háttérfényben” játszó együttes sziluejével. Jól néztek ki, és titokzatosak vagytok, fiúk! Nézzük, mit találunk még...

Kölcsönhatásban a gitártáborokkal

Telefonon folytatom a kutakodást, a zenekar még aktív tagjait próbálom elérni. Baranyay Csabát kérdelem, mit jelentett számára annak idején a Promise-ban ze-

Utolsó koncert?

„Nem szerettünk volna saját magunk nosztalgiazenekara lenni.” (Arádi Gyuri)
Gyuri (Arádi György) megfogalmazása szerint az elmúlt tizenöt évért való nagy hálaadó alkalom lesz ez a november

Smidéliusz Gábornak november 3-ai óriási teher alól való felszabadulás lesz. „Nehéz meghozni egy olyan döntést, ami ennek a történetnek a végére pontot tesz, mert érzelmileg mindenki nagyon kötődik az együtt eltöltött évekhez és élményekhez. Ugyanakkor anakronisztikusnak tűnik a tizenöt éve megírt számainkat ma játszani. A flexibilitás kulcsfontosságú: le kell követni azt, ami a környezetünkben van – ez az ifjúsági munkára is igaz! Lénárt Viktor jelenléte a zenekarban meghatározó volt. Ő mérte fel a legkorábban, hogy ezek a keretek nem vihetők tovább. Most a zenekarból mindenki újat kezd, ami valahol azért persze a Promise-ban gyökeredzik.”

Testvérében, Andrisban sincs szomorúság a lezárás miatt, inkább hálaadással

nélni. A gitártáborokról mesél és arról, hogy milyen fontosak voltak ezek az ő életében. A zenekar alapító tagjai mind részei voltak a gitártáboroknak is, ezeknek a hangulatában születtek az első énekeik, így a táborok szorosan összefonódtak a Promise elindulásával. Elmondása szerint a '90-es évekre jellemző volt egyfajta mozgalmi jelleg, amely a táboroknak és a Promise-nak is lendületet adott, és amelynek hatása az egész egyház ifjúsági életére kiterjedt akkoriban.

3-ai búcsúkoncert. „Nemes lekerekítése ennek a korszaknak, ami nagyon fontos az életünkben. Nem azért búcsúznunk, mert ne lenne sok meghívásunk. Csak a zenére magára már nem jut elég idő, energia, hiszen időben és térben Kőszeg–Dombóvár–Budapest közt kell balanszírozni.”

gondol az elmúlt tizenöt évre. Komolyan veszi annak igazságát, hogy ahol valami lezárul, ott mindig elkezdődik valami új is. A zene ajándék, amellyel szeretne jól élni a továbbiakban is.

Arra a kérdésre, hogy miként érzi magát, Csaba úgy nyilatkozott, „jó kis békeséges állapotban” készül a búcsúkoncertre, és hogy „egészséges lezárása lesz ez a dolgoknak”. „Nem születtek már új dalok, és nem tudunk már úgy szólni. Régen rendkívül termékenyek voltunk.”

Lénárt Viktor

Az évek során azután ez változott, a gitártáborok abbamaradtak; a Promise pedig ugyan ment tovább, de ez a mozgalmi jellege a tagok elfoglaltságai és a távolság miatt már nem volt megélhető. Bandinak – Arádi Andrásnak – és Csabinak lett először saját családja, aztán lassacskán a zenekar többi tagját is egyre jobban lekötötte a lelkesítő szolgálat és a magánélet.

Az alapító tagokon kívül szerepet játszott még Kutyej Pál, aki trombitált és énekelt, Varvasovszky Péter pedig dobolt egy ideig. Lénárt Viktor hamarabb kilépett, noha ottléte emberileg és zeneileg is meghatározó volt. Segítőnek jött Bálint Nóri és Kapi Zsófi. Amikor ösztöndíjas volt valaki, Maci (Huszák Zsolt) állt be helyette – ő is a gitártáborokon keresztül talált utat hozzájuk. Noszticzius Vilmos a stúdiófelvételek révén került a zenekarba mint a stúdió tulajdonosa.

A Promise zenekar 1991-ben alakult az Evangélikus Teológiai Akadémia hallgatóiból. Baráti társaságként kezdtek el együtt zenélni, az azóta evangélikus lelkészként szolgáló alapító tagokhoz később zenész barátai is csatlakoztak.

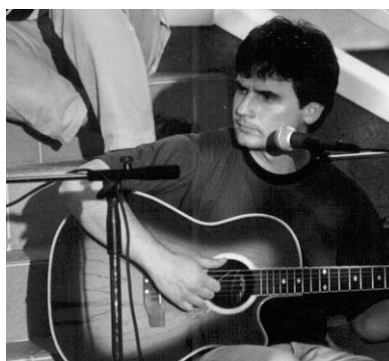
A zenekar tagjai:

Arádi András – cselló
Arádi György – basszus, ének
Baranyay Csaba – gitár, ének
Huszák Zsolt – gitár, ének
Noszticzius Vilmos – billentyűsök, ütősök, ének
Smidéliusz András – gitár, ének
Smidéliusz Gábor – gitárok, ének
Korábbi tagok:
Kutyej Pál – trombita, ének
Lénárt Viktor – fuvola, ének
Varvasovszky Péter – ütősök

Az eltérő zenei háttérrel és érdeklődéssel érkező muzsikusok sajátos hangulatú, könnyű műfajú kamarazenét játszanak, melyet az akusztikus hangzás határoz meg. A gitár, cselló, fuvola, ütősök jellemző hangszerként támasztják alá a sokszor többszólamú vokális részeket. Saját szövegek és megzenésített versek egyaránt megtalálhatóak műsorukon. Az elmúlt években számos koncertet adtak templomokban, gyülekezeti házakban, művelődési otthonokban, ifjúsági találkozókban. 1998-ban és 2002-ben felléptek a diósgyőri Kaláka folkfesztiválon, jártak már Németországban és Finnországban is. Felvételeiket az INITA hangstúdióban készítették.

Folytatás...

Oknyomozásom során még rengeteg izgalmas dologra jöttem rá a Promise-szal kapcsolatban. Bocssássa meg a kedves olvasó, hogy a terjedelmi korlátok miatt a közzétételükkel a jövő hétig várni kell! Addig azonban nagy „feladat” vár ránk: részt venni a búcsúkoncerten. Mivel a zenekar tagjai egyhangúlag azt állítják,

Smidéliusz András

hogy a Promise kairozsa lejárt, valóban elképzelhető, hogy most halljuk utoljára ebben a felállásban zenélni ezeket a remek embereket!

Kérem tehát, hogy mindannyian menjenek el erre a koncertre, és nagyon füljenek! Én pedig biztosítom Önöket, hogy a következő lapszámban minden kiderül, ami itt nem kaphatott teret...
■ FRENÝÓ ANNA

Orgonaest Rádon

Többek között Mozart- és Bach-művekkel örvendeztette meg közönségét Teleki Miklós orgonaművész (képközlő) október 28-án a rádi evangélikus templomban. A Váci Evangélikus Egyházközséghez tartozó leánygyülekezetbe ifj. Detre János lelkész és Szabó László gyülekezeti tag hívta meg a művészt. Teleki Miklós 1995-ben – Lehotka Gábor növendékéeként – szerzett diplomát a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen, és még mint akadémiai növendék kapott különdíjat 1993-ban a budapesti nemzetközi Liszt Ferenc orgona-versenyen. Bár az elmúlt tíz évben bejárta Európa nagyvárosainak neves koncerttermeit, a legkisebb falvak meghívását sem utasítja vissza – a rádi evangélikusok legnagyobb öröme, akik így

közvetlen közelről láthatták és tapasztalhatták meg, hogy micsoda lelki, szellemi és fizikai koncentrációt igényel a hangszeres királynőjének megszólaltatása.

■ BEREZNAI LÁSZLÓ

FOTO: MENCZER PÉTER

Méltón emlékezni

Budapesti kiállítások az 1956-os forradalomról

▶ Jeles évfordulóira, a nemzet számára fontos eseményekre emlékezni, méltón ünnepelni mindnyájunk joga, sőt szép kötelessége. Az 1956-os forradalom ötvenedik évfordulóján sajnos ez nem adatott meg. Így hát mindenki úgy ünnepel, ahogy tud – avagy ahogy ízlése diktálja. Ki istentiszteleten, ki temetőben vagy emlékműveknél fejet hajtvá, ki valamelyik televízió ünnepi műsorával, esetleg csendesen, egyedül, a Szózat szavait morzsolgatva. Vagy akár múzeumban, hiszen a fővárosban és vidéken egyaránt számos, '56 emlékét idéző kiállítás várja a látogatókat.

nyeknek állítanak emléket, hanem a szétlőtt, elpusztított városnak, a romjainban, szenvedéseiben megszentelődött egykor fényes palotáknak, utcáknak, a múlt életnek. A táblákon a váratlanul előkerült fotókra való rácsodálkozás és az '56-ban tizenöt éves művész emlékei keverednek, pátoszos, szomorú, mégis nosztalgikus hangulatba kerítve a látogatót.

A Múcsarnok két kiállításán kimondva és kimondatlanul is objektív és szubjektív tekintettel látta a nézővel 1956 eseményeit. A Magyar Fotográfiai Múzeum gyűjteményéből válogatott kamara-kiállítást, amely már Washington is megjárta, olyan fotókból állították össze, melyek esztétikai értéke túlmutat az események pusztá megörökítésén. Göncz Árpád sorai olvashatók a kiállítás szöveglapján: „Egyetlen kép többet mond el a történelem valóságáról, mint egy polcnyi szakirodalom – már ha a kép hiteles. Ha behunyam a szememet, 1956 képek sorozatát jelenti, mindegyikhez tengernyi élmény, pontosabban indulat, lelkesedés, kétségbeesés, megdöbbenés emléke fűződik. Egy szobortöredék képe, ha az történetesen Sztálin ledöntött szobrát idézi: maga a valóság. A pillanatot írásban rögzíteni igen nehéz. Annak a kornak a hangulatát – az érzésvilágát, egy egész nemzet „egyvet akarását”, lelkesedését, bizakodását, majd reményvesztettségét – hitelen és őszintén a kívülről szemlélőnek ezek a felvételek tudják csak érzékelhetővé és érthetővé tenni. Ez a kiállítás pillanatokot idéz, azokét a pillanatokét, amelyek összességükben egy korszak történetét, egy nép történelmévé állnak össze. A pillanat a kor valósága.”

A Magyar Nemzeti Múzeumnak – vajon miért? – csak arra futotta, hogy évente aktuális, „Új szerzemények” című kiállítását az utóbbi években bekerült '56-os emlékekből rendezze. A régi szépségében pompázó 2. emeleti kisteremben a dokumentumok, amerikai vajás- és kávésdobozok, vöröskeresztes táskák hátterében az eseményeket megörökítő, Budapest és néhány vidéki helyszínen készült fotók láthatók. Közöttük örömmel és büszkeséggel fedezhetjük fel az evangélikus Kinczler Gyula felvételeit, melyek eredetije egyháznak múzeumában van.

A kiállítás talán legmeggrázóbb egysege a menekült gyermekek rajzaiból készült, szinte önálló életet élő „tárlat a tárlatban”. A számítógépen futó programon kívül azonban sajnos semmi nem ad történelmi hátteret, keretet a kiállítás anyagának, a végtére is esetlegesen bekerült darabok bemutatása semmilyen szerkesztési elvet, még időrendet sem követ. A műves, át gondolt kiállításairól is ismert műhely, a nemzet múzeuma talán nagyobb szabású rendezvényt is ünnepelhetne.

A Budapesti Történelmi Múzeum Erich Lessing fotóit tárja a közönség elé – kiállítás és gyönyörű album egyaránt. A neves sajtófotós nem a forradalom hírére érkezett hazánkba, hanem az év folyamán készítette sorozatának egy részét. Magyarország 1956-ban címmel a dolgozók életéről, hétköznapokról és ünnepekről beszélnek képei. Az ötvenes évek legköreinek feszültségét talán csak mi, késői szemlélők érzékeljük, akik már a forradalom képeivel együtt látjuk ezt a sajátos bekés világot.

A Magyar Nemzeti Galéria Pauer Gyula szobrász Budapest szétlötetése – '56-os sztelék című kiállításával emlékezik. A volt Magyar Munkásmozgalmi Múzeum időutazással felérő, vörösmárvány központi csarnoka mellett fekvő tiszta, áttekinthető térbe lépve a látogató egy sajátos kálváriával találkozhat. A stációk pszeudo-márványtábláin a szétlött fővárosról készült, egységes méretűre nagyított fotók színezt, kicsit átrajzolt változatait látjuk, miközben Beethoven Sorsszímfóniájából és az ötvenes évek dallamaiból, köztük híres slágerekből kevert zene szól. „Ahogy lesz, úgy lesz” – dúdoljuk a betiltott dal refrénjét, de lövések dördülnek... A sztelék talán nem annyira a forradalom résztvevőinek vagy az esemé-

Éppen a sokat vitatott, elhallgatásokkal, titkolózásokkal terhes központi emlékmű sorsa is azt bizonyítja, hogy „rendezni végre közös dolgainkat, / ez a mi munkánk; és nem is kevés”. Ha ez megtörténik, akkor jöhet majd el nemzetünk és egyházunk történetében egyaránt a várva várt csoda – hogy őseink elmúlt évszázadokban és évtizedekben vívott harcait, elkeseredett küzdelmeit és a magunk bűneit végre „békévé oldja az emlékezés”.

■ ZÁSKALICZKY ZSUZSANNA

promise
15

jubileumi
búcsúkoncert

2006 nov 3
péntek 18h

fasori
evangélikus
templom

Bp VII Városligeti fasor 17

Személyes történelem, avagy 1956 az

Mikor a tűzoltókra tüzeltek

1956. október végének, november elejének mámorító napjaiból számos lélek-emelő példát találhatnánk. Vannak ismertebbek, és vannak kevésbé ismertek. A budapesti tűzoltók helytállásáról például alig tudni valamit. Merthogy ötven évvel ezelőtt lángba borult Budapest – nemcsak átvitt, hanem szó szerinti értelemben is.

A harcok során sok közintézmény és lakóház is kigyulladt, a tűz pedig akkor is tűz, akkor is pusztít, ha közben éppen szabadságát védi a nemzet, és golyók röpködnek az utcán. A tűzoltó pedig akkor is a lángokkal küzd, ha ezek a golyók történetesen pont a feje körül röpködnek. Ez történt a lángba borult Nemzeti Múzeumban is.

Kiterjedt tűz volt, szinte az egész épület égett. Lángolt a világhírű afrikai gyűjtemény és az Országos Széchényi Könyvtár. A tűzoltóknak pedig nemcsak nemzeti kincseinket kellett védeniük, hanem a saját életüket is, lévén hogy a környező házakból őket is tűz alatt tartották. Az utcára néző folyosókon például csak kúszva közlekedhettek, az ablakok közelébe pedig nem mehettek.

A legnagyobb golyózápott a Bródy Sándor utca felől kapták. Hogyan lehet golyózápban tüzet oltani? Nehezen, de nem volt mérlegelési lehetőségük, tették a dolgukat. Megmentették a múzeumot, bár az afrikai gyűjtemény nagyobbik része odaveszett. Nem rajtuk múlt.

Aztán néhány nappal később már tankkal is lőttek rájuk. Az Alkalmi Áruház helyén üzemelő boltot oltották éppen, amikor egy járőröző szovjet harckocsi vonult el mögöttük. A benne ülők mindenre lőttek, amit csak láttak. Amikor ezt észlelték, a tűzoltók biztonságos helyre bújtak. Éppen időben, mert az ágyúból két lövést adott le rájuk a tank, aztán továbbment.

Jelentős tűz volt még a Bókay János Gyermekkorházban (ma Heim Pál Gyermekkorház), amelyet csak hátulról, az udvar felől tudtak megközelíteni. Az épület lépcsőháza szét volt löve, az Üllői úti oldalal pedig folyamatos tűzfüggöny alatt tartották a hadviselő tüzek. Hogy melyik oldalon állók lőttek? Ki tudja azt már megmondani! A gyerekeket mindenestre az égő épületből az udvar felőli oldalon, az ablakon keresztül, kihúzó létrákkal mentették. Voltak olyan gyerekek, akiket az emeletről ruháskosárban engedtek le. Mindenkit megmentettek, ráadásul még a tüzet is eloltották.

Aztán a harcok egyszer csak elérték a fővárosi tűzoltó-parancsnokságnak helyt adó Kun utcát is. A forradalmárok a szomszédos Országos Társadalombiztosítási Intézet (OTI) tornyából lőtték a fővárost megtámadó orosz csapatokat. Amikor a felderítést végző szovjet tiszt az embereivel a tűzoltó laktanyához ért, megvádolta az ott lévőket azzal, hogy ők lőttek, és az egész vonulós állományt bevittette a Keleti pályaudvar mellett kialakított katonai parancsnokság pincéjébe. Másfél napig tartották ott a tűzoltókat, mire tisztázódott, hogy semmi közük sincs az OTI-hoz, és visszamehettek a laktanyába.

Csak hogy a tűzoltó laktanyát a második világháború alatt is megszállta a szovjet hadsereg, és akkor csak azok úsztak meg a hadifogságot, akik az OTI-n keresztül elmenekültek. Amikor a laktanyát 1956-ban másodszor is megszállták a szovjet katonák, néhány tűzoltó visszamemlékezett az ostrom idejére, és az OTI-n keresztül próbáltak menekülni. Nem lehet tudni, hogy mi történt velük, de az épületben mindannyian az életüket vesztették. Tűzharcba kerültek, csak hogy azt a tüzet már nem tudták eloltani. Hősök voltak – megérdemlik, hogy egy pillanatra rájuk is emlékezzünk.

■ JEZSÓ ÁKOS

„Oltsák el a csillagot!”

Visszaemlékezés ezerkilencszázötvenhatra

1956-ban két éves voltam, emlékeim nincsenek a forradalomról. Annál inkább eszembe vésődtek a későbbi családi beszélgetések. Tudtam, hogy ötvenhatról csak otthon mondhatom, hogy forradalom, az iskolában szigorúan ellenforradalomként volt szabad említeni. Ha egyáltalán... Szüleim, nagyszüleim azonban gyakran emlegették azokat a sorsfordító napokat. Anyám fiatal volt és lelkes, háromgyerekes anyaként sem félt. Érezte, hogy hová húz a szíve, tudta, hol az igazság. Csodálom érte ma is, hasonló helyzetben nem hiszem, hogy ilyen bátran mertem volna viselkedni. A Jóisten velem volt, megőrizte Mamit a bajtól. Az ő visszaemlékezéseiből idézek most.

JÁSDI BEÁTA

„Szeptemberben Pécssett nyaraltunk a régi Hotel Kikeletben, a gyerekek is velünk voltunk. Az egész ősznek volt valami füledt hangulata. Még nyáron történt, hogy az újságos, hóna alatt egy köteg

Imre. Ő azonban nem jött, szürkülőni kezdett már. Kigyulladt a vörös csillag a kupola tetején, mire az egész tér egyszerre üvöltötte: „Oltsák el a csillagot!” Körülöttünk teherautókon lévő fiatalok azt kiabálták: „Menjünk a rádióhoz!” Szabó Ági kolléganőmmel felmentünk hozzájuk, az édesanyja vagy tíz centi széles nemzetiszínű szalagot kötött Ági lófarkas hajába, és ő is jött velünk.

A Bródy Sándor utcába sodródtunk a tömeggel, pontosan a rádió előtt álltunk, amikor óriási robajjal betörték a hatalmas tölgyfa kaput. Ekkor felnéztem az alacsony házak tetejére, és arra gondoltam, hogy legéppuskáznak róluk bennünket, mint a verebeket. Mondtam Ágiéknak, hogy innen menni kell! Ár ellen, az egyre szembevonuló tömeggel, hogy mennyi idő alatt, nem tudom, elértek a Múzeumkert Sándor utcai kapuját, és bementünk oda. A Károlyi-palota

FOTO KINCZLER GYULA HAGYATEKARÓL

Irodalmi Újsággal a tömeg elől föluggrott a villamosra, végigfutott a kocsin, hogy így meneküljön meg az újságot üldözők tucatjaitól. Ekkor már megjelent Déry Tibor emlékezetes cikke, amelyben először írt üldözött emberekről.

Október 23-án, mint máskor, bent voltunk az Uvatervbén [Út és Vasútervező Intézet, Mami ott dolgozott]. Két műegyetemista kiszögezte a falújságra a tizen-négy pontot. Az emberek ott álltak előtte, egy idős mérnök sírt...

Délután szóltak, hogy a Bem-szoborhoz megyünk testületileg, tüntetünk a pozsnai események mellett, a lengyelek iránti szimpátiából. Persze mentünk sokan, élünkön a párttitkárral, Géczy Tamással. Gyönyörű őszi nap volt, vonultunk át a régi Kossuth hídon a Bem térre. Ott alig lézengtek egypáran, gyerekek ugráltak a szoborra, néhányan szavaltak – ezért kár volt idejönni, gondoltam. Egyszerre a Margit híd felől nagy tömegek érkeztek, a tér hirtelen tele lett. Megjelent egy rádiós kocsis is, úgy emlékszem, Sinkovits Imre mondott verseket. A hajdani Radetzky laktanya tetejéről a kiskatonák bevonták a sarló-kalapácsos nemzetiszínű zászlót, majd a címert kivágvá, immár lyukasan, kitűzték újra.

„Menjünk a rádióhoz!”

Ekkorra már fölforrósodott a hangulat. Láthatatlan vezényszóra a sok ezer ember megindult a Fő utcán a Kossuth híd felé [a mai Batthyány tér felé]. Egy emberként harsogtak a jelszavakat, egy maradt bennem: „Akármilyen kedves vendég, tíz év után untig elég.” [Talán nem kell magyarul mondani, az oroszokra gondoltak...] Nem felejttem el az őszi napfényben kissé párásan csillogó Dunát, a híd-don vonultunk a Parlamenthez. – Az hiszem, ma már tudom, sokaknak ez az utolsó útjuk volt...

A Kossuth téren már hatalmas volt a tömeg, követelték, hogy jöjjön ki Nagy

kertjében katonák mindenféle ládákat cipeltek, amelyek valószínűleg lőszerrel voltak tele. A katonai behatolás a rádióba nem sikerült, a tömeg megakadályozta. Jött azonban az olasz követtség felől egy nyitott teherautó katonákkal, élükön egy magas beosztású tiszttel.

Százások a kirakatban

A Puskin utca és Bródy Sándor utca sarkán álló ház első emeletén egy férfi kitétte az ablakba a rádiót, éppen a Gerő-beszéd szövege. Ez a felbőszült tömegnek olaj volt a tűzre. Durva, sértő jelzőket kiabáltak, majd – hogy honnan, nem tudom – kövek kerültek elő, és azokkal kezdtek dobálózni. Ekkor hallottuk az első puskalövést is a rádió felől. Láttuk, innen azonnal menni kell. Én már csak olyan 49-es villamossal tudtam hazamenni Budára (Kelenföldön laktunk), aminek az ablakát bevették. Budán teljes csend volt, a Bocskai út végén bementem a közértbe, és vettem fél kiló kenyeret. Eszembe sem jutott, hogy másnap már egy egész napot kell majd végigállni egy cipőért...

Este megérkezett a húgom és anyám is. A Deák téren a kalauz azt mondta, aki fél, szálljon le, mert az Astoriánál élesen lőnek.

A következő napon, 24-én kijárási tilalom volt. Csodálatos őszi verőfény Budán. Pesten pedig folyt a vér, ropogtak a gépfegyverek... 25-én, csütörtökön elindultam be, Pestre. A Kossuth Lajos utca betört kirakatai már jeleztek, hogy itt nem éppen béke volt. Az Úttörő Áruház melletti kirakatban nagy fonott ruháskosár állt, majdnem színültig százasokkal. (Akkoriban az volt a legnagyobb címlet, egy átlagfizetés 800 forint körül volt.) Senki nem őrizte, és senkinek sem jutott eszébe, hogy hozzányúljon. Az esetek hozzátartozói részére gyűjtöttek. A betört kirakatban lévő árut sem vette ki senki.

Az Astoriánál felborult villamos, leszakadt vezetékek, teljes hadiállapot. A Rákóczi út bal oldalán halottak. Fehér ruhás, vörös hajú ápolónő, hanyatt fekve, mellén személyi igazolványa és virág. Kicsit odébb, egy fának dőlve, fiatal férfi, odébb tíz évesforma kisfiú holtteste. Romok, vér, halál.

Elindultam az Uvaterv, a Duna-part felé. Az ötödik emeleti ablakból jól láttuk, amint a tömeg vonult a Parlament felé, élén gyászruhás asszonyok fekete zászlókkal; bizonyára az esetek hozzátartozói. Nem sokkal később érkeztek kollégáink (a nevükre már nem emlékszem), de a szörnyű hír megelőzte őket: a Parlamentnél vérfürdő van. Ők úgy menekültek meg, hogy lecsúsztak a Parlament szédcsúszdájába, s csak akkor merészkedtek elő, amikor elcsöndesedett a tér. Úgy mesélték, hogy a Földművelésügyi Minisztérium tetejéről nyitottak géppuskatűzet a békés tüntetőkre. A főbejárat két oroszlánjánál orosz tankok álltak, a katonák barátkoztak a tüntetőikkel. Ez a két orosz tank lőtt vissza, fel, a minisztérium tetejére. Rákóczi lovas szobrának talapzatán két méter magas hullahegy domborodott.

Azt hittük, győztünk...

Az Uvatervből ketten maradtak ott: Sályi Anna fiatal miskolci kolléganőnk és Gyurkovics Jancsi. Jancsinak fél lába volt, levenként vitték ki a frontra, lába elfogyott, amputálni kellett. Nővére, Gyurkovics Mária két nap után találta meg a Szvetenay-kórház halottaskamrájában. Két kicsi gyermeket hagyott maga után.

Mi az épületben a szörnyűségeket tárgyaltuk, amikor a személyzetis, Réti Erzsí kifakadt: „Mi baja volt ebben az országban Gyurkovics Jancsinak?” És szidalmazta a „lumpenproletárokat”. Én nekiugrottam, és kikértem a minősítést. Körülöttem mindenki hallgatott, mint a sír...

Kora délután, amikor Budára indul-

Anyámnak megadatott, hogy idős korában kötetekbe foglalva megjelentek versei, melyeket egész élete során írt. Az én egyik kedvencem a Zsoldások című kötetéből való. (A szép forradalmárlányról a napokban nagyszabású filmet mutatnak be Szabadság, szerelem címmel...)

GAJÁRSZKY MAGDOLNA

A vöröshajú lány

A pesti utca szürke padlatán feküdt a vöröshajú lány. Köpenye fehér – orvos, ápoló? Segítő szívé érte a golyó. Alig élhetett húsz tavaszt talán, és már ott hevert az aszfalt nyoszolyán. Mellén keresztben összetett keze, őszirózsa és személyije. Álltam kövülten, néztem dús haját, ahogy álmódott örök éjszakát ott, az Astoria szürke szegletén, békével arcán, lezárt két szemén.

Jaj, mennyi, mennyi vöröshajú lány bukott a földre, hogy fel ne keljen azon a vörös, véres éjszakán! Sosem vajúdtak, szültek magzatot, maradtak örökre szép fiatalok. Röpké múltjaikból lettek holnapok, csillagatlan éjből fénylő csillagok, hullott csillagok.

(1956)

tam, a Szabadság hídon orosz tankok sorakoztak – mindegyik magyar zászlóval letakarva. Azt hittük, győztünk...

Kenyérért egész napokat álltunk, amikor a közeli Vértől szölköztek, hogy aki vért ad, annak félreveszik a kenyeret. Így lettem véradó.

Az Úvában meg akartak választani munkástanácstagnak, amit szerencsémre visszautasítottam. Ezeket az embereket később mind internálták. Úgy látszott, hogy lassan újraindul az élet.

November 4-ére virradó éjjel erős tankvonulást hallottunk a Budaörsi út felől. Hajnalban arra ébredtünk, hogy reng velünk a ház. A budaörsi laktanyából kiskatonák rohantak be hozzánk, ruhát kértek, hogy átöltözhessek. Mi nagyon féltünk, kicsi gyerekek voltunk a házból, kértük, hogy menjenek tovább. Mentek is, szegények, ki tudja, hányan úszták meg élve... A Gellérthegynél szüntelenül ágyúztak. Bea két éves volt, nagyon félt. „Mami, gombáznak! Bújunk a lepedő alá!” – mondogatta. A lepedő alatt teljes biztonságban érezte magát.

Ekkorra elszabadult a pokol. A határ nyitva, az emberek elkezdtek menni. Minden este hallgattuk az itthon maradt családtagoknak szóló üzeneteket. November vége lehetett, már dolgoztunk, amikor Évi húgomék átjöttek, és bejelentették, hogy elmennek ők is. Fialok voltak, gyerek nélkül. Mi a két éves kislány miatt nem mertünk nekivágni a bizonytalannak. A húgomék végül Ausztráliában, Sydneyben telepedtek le. Laci el se tudott búcsúzni az édesanyjától, jó tíz év múlva találkoztak legközelebb.

Égtek a gyertyák mindenütt

Élnünk kellett. Az Úvából nagyon sok embert bocsátottak el úgynevezett „c” ponttal, ami azt jelentette, hogy csak fizikai munkásként tudtak elhelyezkedni.

Decemberben röpcédulákat kezdtünk gépelni. „Ez a szilveszter nem a vigasság. Mindenki gyűjtsen gyertyát az ablakában az eszetek emlékére.” Ezt a szöveget a bécsi rádió is beolvasta. Gépelés után gondosan megemmisítettük az indigót. Halász Klári egyszer az Uva ablakából leszórt egy csomot az utcára. Nagy megdöbbenés volt, csoda, hogy nem buktunk le. Egyszer én is könnyelmű voltam, egy szolnoki teherautó-sofőr kezébe nyomtam egy csomag röpcédulát „Terjeszd” jellegével. Ez rázós volt, de kevesen voltak, akik nem velünk éreztek. Ilyen kötegeket hagytunk a templomokban is, a padokon. Szilveszter éjszakáján égtek a gyertyák az egész városban, az egész országban.

1957. február 23-án, a féléves évfordulón többen fekete karszalaggal mentünk be az Úvába, a férjemre is adtam egyet.

Minden karácsonyra írtam a gyerekeimnek egy-egy könyvecskét. Ebben az esztendőben a tizenéves hósi halottakról szólt. Piros-fehér-zöld keretben, fekete szalaggal átfűzve. Az íróasztalom fiókjában tartottam, többen olvasták. Egy szombati napon úgy gondoltam, jobb helyen lesz otthon. Hazavittem. Hétfőn, amikor bementünk, mindenki nek az asztala ki volt borítva – az ÁVH házkutatást tartott. Megint csak a Jóisten lépett közbe. Ha megtalálják, senki sem mentett volna meg a börtöntől.

Jöttek aztán szabadabb évek, de nem azok részére, akik harcoltak. Nekik a gyász, a börtön, a megalázó munka jutott. A szabadabb világot, a lehetőségeket azok használták ki, akik a háttérben lapítottak.

Mindez számomra, számunkra hétköznapi történelem. Nekem ez a második háború volt, hiszen Budapest ostromát is átéltem. Remélem, több nem jut osztályrészemül.

■ GAJÁRSZKY MAGDOLNA

Evangelikus egyházban

Részletek a Sárszentlőrinci Evangelikus Egyházközség hirdetőkönyvéből – 1956

Október 28.

1. Délután 2 órakor családi istentisztelet.
2. Október 31-én, szerdán a reformáció emlékünnepe ünnepljük délelőtti ünnepi istentisztelettel és úrvacsoraosztással.
3. A reformáció hetében szokásos módon minden este templomi istentiszteletet tartunk, éspedig 1/2 7 órai kezdettel. Az estéken az igehirdetés mellett egyháztörténeti ismertetések világítják meg az egyház megújulásának körül-

ményeit, folyamatát és az egész embervilág életére gyakorolt nagy befolyását. Ezekre a templomi alkalmakra szeretettel hívogatjuk az egész gyülekezetet, és a gyülekezet tagjai között külön is hangsúlyozom az ifjúság meghívását. Az utóbbi években erősen korlátozott válaszoktatás hiányosságait is pótolja legálább egy vonatkozásban az ezen az igehirdetés-sorozaton való részvétel.

Külön is kérem a gyülekezetet, hogy hazánk ezen sorsdöntő napjaiban fordítsuk a figyelmünket befelé, és Isten előtti elcsendesedésben, imádságban hordozzuk teljes felelősséggel a közös ügyet. Külön ajándéka Istennek, hogy ezen a héten minden este az Isten házában gyülekezhetünk össze bűnbánatban és könyörgésben népünk jobb jövőjéért.

4. November 1-jén, halottak napján halottainkról emlékezünk meg, éspedig ez idei emlék-istentiszteletünket a világháborúban elhunyt hősök emlékműve előtt tartjuk, és innen megyünk a temetőbe. Hozunk virágot a hősök emlékművére és a gyülekezet elhunyt lelkészei és tanítói síremlékére.

Október 31.

1. Istentisztelet után úrvacsoraosztás.
2. Este fél 7-kor reformáció heti esti istentisztelet. Ezen a héten minden este együtt vagyunk az Isten házában, és Nehémiás próféta könyvének fényében keressük Isten konkrét útmutatását a mi mostani helyzetünkben. Szeretettel hívom a gyülekezetet ezekre az alkalmakra.
3. A jövő vasárnap délelőtti istentisztelet után rendkívüli közgyűlést tartunk,

amelynek tárgysorozata a hazánkban előállott új helyzet által felvetett kérdések megtárgyalása és az egyházközség által esetleg teendő lépések elhatározása.

November 4.

A közgyűlés nyilatkozata

Folyó hó 2-án az egyházközség presbitériuma ülést tartott, amelyen foglalkozott a hazánkban előállott új helyzettel, és ezzel kapcsolatban a következő nyilatkozatot terjeszti a közgyűlés elé:

1. Isten iránti hálával vesszük a magyar nép magára eszmélését, amellyel lerázta magát az idegen politikai és ideológiai jármót, és a maga kezébe vette nemzeti és politikai élete irányítását. Szívvel örülünk a függetlenség kivívásának, és mi is azért imádkozunk, azért dolgozunk, hogy a forradalmi megmozdulás vívmányai megmaradjanak és kiteljesedjenek.

2. Forró szeretettel köszöntjük D. Ordass Lajos püspök urat, aki máris átvette a Déli Evangelikus Egyházkerület, sőt az egész evangelikus egyház irányítását, és mi is felsorakozunk mögé evangelikus egyházunk szolgálatának minél teljesebb kiépítésére.

3. Felhívjuk híveinket, hogy az iskolában megszünt a hitoktatás előzetes beíratáshoz kötöttsége. Az akármilyen okból be nem íratott tanulók is részt vehetnek az iskolai hitoktatáson. Evangelikus szülő Isten iránti kötelessége, hogy gyermekét a hittanórára elküldje, és az azon való részvételt gyermekeitől számon kérje.

4. Törvénytelennek és evangelikus

egyházunkhoz méltatlannak ítéljük, hogy az egyház vezetősége 1951. szeptember 16-án a presbitérium egyes tagjait politikai okokból lemondásra bírta. Az akkor lemondott presbitereket, úgymint: Nagy István igazgató-tanítót, gyülekezeti jegyzőt, Szabó Józsefet, Mészai Józsefet, Drinóczi Jánost arra kérjük, hogy vonják vissza lemondásukat, és vegyenek részt újra a presbitérium munkájában.

5. Egyházközségünk vezetősége azon lesz, hogy megragadjon minden lehetőséget a gyülekezet régi munkáinak

kiépítésére, jogainak és javainak visszaszerzésére.

Isten áldja és oltalmazza egyházunkat, népünket és hazánkat!

December 1.

7. Esperesüinktől felhívást kaptunk, hogy a tolna-baranyai gyülekezetek a testvéri összetartozás kifejezésére és a tényleges szükség enyhítésére rendezzenek egy kis gyűjtést a budapesti lelkészek megsegítésére. Az esperes maga beosztotta a gyülekezeteket, hogy kihez juttassák el szeretetadományait. A mi gyülekezetünkre Danhauser László, Sréter Ferenc, Ruttay Elemér budai lelkészek, Glatz József [hittantánár], Bohár László [a gyülekezet volt lelkésze], Sántha Ilona [Sántha Károlynak, a sárszentlőrinci gyülekezet énekesző lelkészeinek a lánya – a szerk.] és Zulauf Henriké lelkészövegy osztatott ki. Az esperes elgondolása az, hogy a szállítási nehézségekre való tekintettel inkább kisebb terjedelmű élelmiszereket (liszt, zsír, szalonna, hűs-nemű, tojás stb.) adjanak. Tekintettel arra, hogy segítségünk annál többet ér, minél gyorsabban küldjük, szeretettel kérem, hogy még ma délután juttassuk el a parókiaira az adományokat, ahol a gondnok átveszi, és pár napon belül el is indítjuk azokat.

Emlékezzünk meg az apostoli ígéről: „Ti a Krisztus teste vagytok és tagja rész szerint, s ha szenved egy tag, vele együtt szenvednek a tagok mind.”

December 16.

6. A múlt heti gyűjtés eredményes volt. 118 családtól összejött 2 mázsa liszt, 50 kiló zsír, 40 kiló szalonna, őrölt paprika, dió, mák, hagyma, burgonya, szappan, lekvár, puclot baromfi, 318 forint. El is juttattuk Budapestre. Első részét én vittem fel vonaton. Másik részét tegnap egy alkalmi autó vitte el a feleségem kíséretében.

Az adományt hálásan fogadták. Országos lelkészértekezleten mondtak köszönetet a budapesti lelkészek a vidék önzetlen támogatásáért. Ordass püspök úr könnyekig meghatónak mondta azt a sok szeretetjelt és az egyvüé tartozásról szóló bizonyosságot, ami Budapest sorsdöntő napjaiban a vidék részéről megnyilvánult. Bohár László nyugalmazott lelkész külön is meleg köszönetet mond róla el nem feledkező lőrinci híveinek, és áldott karácsonyt kíván.

A gyülekezet hirdetőkönyvéből a fentiekben idézett részleteket Csepregi Béla, a gyülekezet akkori lelkésze írta és olvasta fel az istentiszteleteken. Közli: KARL JÁNOSNÉ CSEPREGI ERZSÉBET, a gyülekezet jelenlegi lelkésze

Prolongált kegyelem

1956. november 1. – 1958. június 17.

Három nappal a magyar forradalom és szabadságharc vérbé fojtását megelőzően kezdődött, majd a Nagy Imre és társai kivégzését követő napon végződött evangelikus egyházunk második világháborút követő korszakának legaldottabb időszak. Az előzmény Ordass Lajos kettős rehabilitációja, illetve a két addigi püspöknek – az októberi események hatására történő – lemondása volt. Ezekhez járult Horváth János, illetve Mihályfi Ernő Ordasshoz címzett személyes kérése, hogy azonnal vegye át az egyház vezetését.

Ordass Lajosnak, majd a hozzá csatlakozó Túröczy Zoltánnak és társaiknak nagyon nehéz örökséggel kellett szembesülniük. Az adott helyzet teljes felülvizsgálatot igényelt, és csak ennek megtörténte után lehetett remény arra, hogy az egyház újrafogalmazza a maga önértelmezését és benne az államhatalomhoz való viszonyát is. Az egyház új önértelmezéséhez vezető út teljes teológiai, illetve személyi, strukturális változásokat követelt, az egyház összes megnyilvánulását – a sajtót, finandális ügyeket, külföldi kapcsolatokat stb. – pedig a gyülekezetekben folyó munka szolgálatába kellett állítani. Az addigi eklektikus teológiát a Jézus Krisztus keresztjére és feltámadására alapozott biblikus, reformatori, hitvalló gondolkodás váltotta fel.

A vezető tisztségekből eltűntek a korábbi korszakok kompromittálódott személyei. Az egyháznak csak egy nagyon szűk rétege ragaszkodott volna ahhoz, hogy „hármass koalíció” – a korábbi korszakban magukat „haladónak” nevezők, továbbá az ébredési és az Ordass-vonal – kormányozza az egyházat; a többség „kettős koalícióban” gondolkodott.

A belső megújulást negyvenhat – különböző célcsoportok felé irányuló, Fóton és Balatonszárszón százharminckét napon át 2855 résztvevővel tartott – konferencia segítette. A finandális ügyek átláthatóvá váltak, a sajtót és a külföldi ügyeket pedig az addigi exkluzivitás helyett az egész egyházra tekintő gondolkodás váltotta fel. Megújult hitoktatási és ifjúsági munka segítette a jövő egyházának megalapozását.

A lelkészek és egyháztagek többsége megkönnyebbüléssel nyugtázta a változásokat, és örömmel vállalták a többletmunkát. Mindezt egy olyan korszakban tették, amelyet a nyílt állami terror jellemezett.

Ami az állam-egyház viszonyt illette, Ordass három korszakot különböztetett meg. Az elsőt – a leg- rövidet – a „teljes szabadság”, a másodikat – a leghosszabbat – az „üres ígéretek”, a harmadikat pedig a „nyílt ellenségeskedés” korszakának nevezte. Az egyház mindegyik korszakban megpróbálta végezni a maga sajátos küldetését, az államhatalommal pedig igyekezett „dialógusos” viszonyt kialakítani. Azonban mind az egyházon belül, mind pedig rajta kívül akadtak olyan körök, amelyeknek a tagjai nem ebben gondolkodtak. Az 1957 szeptemberében Budapesten az – elvben megszüntetett, valójában azonban tovább működő – Állami Egyháziügyi Hivatal által tartott nemzetközi konferencia, majd az AEH-val folytatott sikertelen novemberi tanácskozások megpecsételték a korszaknak és vezetőinek a sorsát.

Mindez nem változtat azon, hogy ez az időszak az egyház számára isteni kegyelmi időszakká lett, mert az egyház képes volt alternatívát nyújtani egy nagyon nehéz történelmi és egyháztörténelmi helyzetben. A korszak eredményei pedig ma is segíthetnek formálni a jelent és a jövőt.

■ ANONYMA

A minneapolis-i delegátusok egy csoportja az ausztriai Salzerbadban 1957 májusában (balról jobbra első sor: Wiczján Dezső, Ordass Lajos, Zeuthen Mogens; második sor: Nagy Gyula, Vajta Vilmos, Szabó József püspök; harmadik sor: Veöreös Imre, Keken András; negyedik sor: Hafenschner Károly, Solyom Jenő)

1956. november 5.

- XII. Pius pápa körlevelében elítéli a forradalom leverését.

November 23.

- Ordass Lajos tanácskozik az Állami Egyháziügyi Hivatal (AEH) elnökével, Horváth Jánossal. Horváth tudomásul vette Dezséry László és Vető Lajos püspökök, valamint Mihályfi Ernő egyetemes felügyelő lemondását.

November 28.

- Az Állami Egyháziügyi Hivatal közleménye szerint a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány tiszteletben tartja a szabad vallás-gyakorlatot, biztosítja a fakultatív iskolai hitoktatást, és kötelezőnek tartja magára nézve az egyházakkal kötött megállapodásokat az 1956. október 23-i állapotnak megfelelően.

December 11.

- Az egyházegyetem tanácsa Budapesten hivatalosan is elmozdítja Dezséry Lászlót, Vető Lajost, Mihályfi Ernőt, valamint Darvas József és Mágócsy Emil egyházkerületi felügyelőt. Tárgyalják a rehabilitációs ügyeket.

December 12.

- Egyházkerületi presbitériumi ülések; az Északi Egyházkerületben elfogadják Vető Lajos lemondását.

December 13.

- Országos lelkészértekezlet Budapesten.

December 31.

- Az Elnöki Tanács megszünteti az Állami Egyháziügyi Hivatalt (33/1956. tvr.). A hivatal a Művelődésügyi Minisztérium keretében belül működik tovább.

1957. január 15.

- A Magyar Népköztársaság bírósága

rehabilitálja az 1948. október 1-jén, Ordass Lajossal együtt elítélt Vargha Sándor volt egyetemes főtitkárt.

Január 21.

- A Vatikán felfüggeszti mindazokat, akik nem a kánonok révén, hanem az AEH kinevezése által kerültek hivatalukba.

Január 26.

- A református konventi elnökség határozata szerint az 1956. október 23-i status quót kell visszaállítani.

Február 6.

- Az Északi Egyházkerületben beiktatják hivatalába Túröczy Zoltán püspököt és Máty Zoltán felügyelőt.

március 10.

- Horváth János egyháziügyi hivatali elnök nyilatkozata arról, hogy Mindszenty József utasításainak végrehajtása törvénybe ütközik.

Március 24.

- Az Elnöki Tanács 22/1957. rendelete szerint a vezető egyházi állások betöltéséhez az Elnöki Tanács előzetes hozzájárulása szükséges 1956. október 1-jéig visszamenőleges hatállyal.

Június 26.

- A Déli Evangelikus Egyházkerület ügyészévé Boleratzky Lórándot, püspök-helyettesévé Zászkaliczky Pált választja.

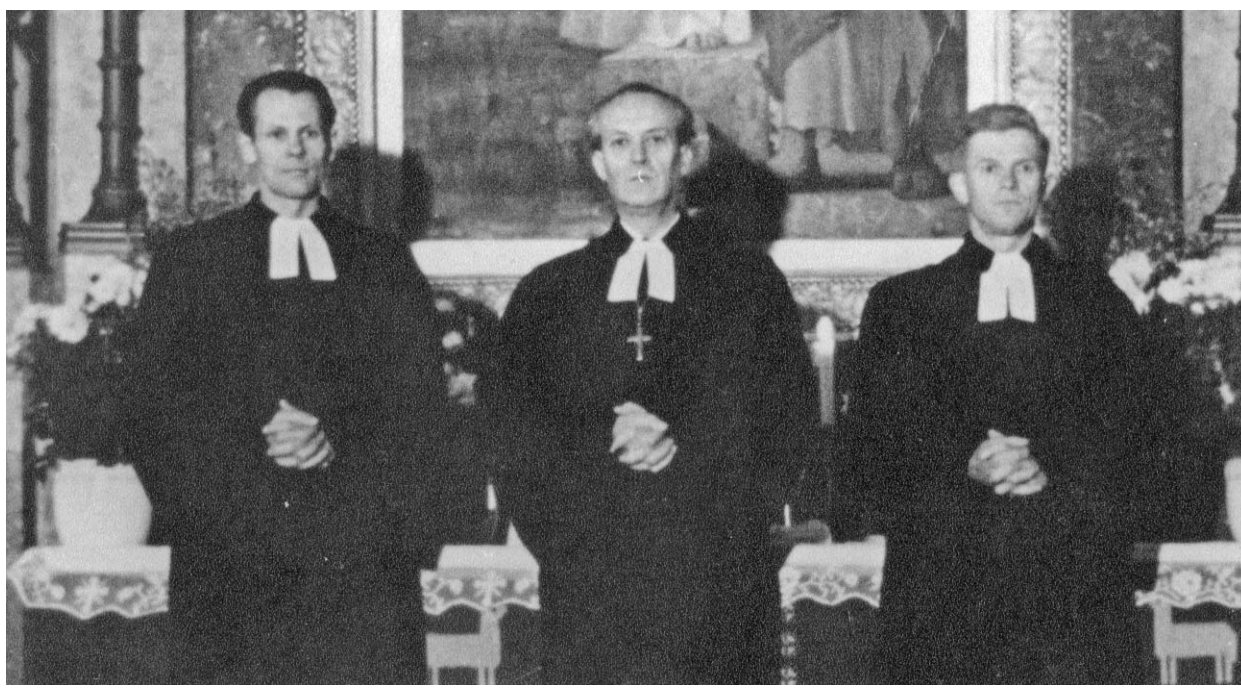
Július 10.

- Az egyetemes közgyűlés Veöreös Imrét választja egyetemes főtitkárrá, és számos más személyi kérdésben is határoz.

Július 27. – szeptember 9.

- A Lutheránus Világszövetség augusztus 19-től 25-ig tartott minneapolis-i nagygyűlésén részt vesz Ordass Lajos, Hafenschner Károly, Nagy Gyula. Ordass Lajos ismét első alelnökké választják.

■ Összeállította: KERTÉSZ BOTOND

Balról jobbra: Botta István, Ordass Lajos és Kendeh György a kelenföldi templom oltáránál 1956 végén

Pröhle Gergely országos felügyelő székfoglaló beszéde

Tisztelt egybegyűlteik, kedves testvérek! Mindenekelőtt köszönöm, hogy ilyen sokan megtszították jelenlétükkel a mai alkalmat. Tisztában vagyok velem, hogy mindez elsősorban nem nekem szól, hanem a nagy hagyományú megbízatásnak és egyházunknak, a Magyarországi Evangélikus Egyháznak. Köszönöm, hogy sokan fáradtságot nem kímélve, távoli gyülekezetekből jöttek közénk, köszönöm püspökeink szolgálatát, az esperesek és a kelenföldi gyülekezet volt és jelenlegi lelkészeinek áldáskívánását, a Lutheránia közreműködését és a Deák téri gyülekezet vendégszeretét. Különleges megtszítottak tartom, hogy velünk van Mark S. Hanson püspök úr, a Lutheránus Világszövetség elnöke. Az ő, valamint a testvéregyházak, felekezeti képviselőinek jelenléte tudatosítja bennünk, hogy egy nagyobb közösség is figyelemmel kíséri a magyar evangélikusok életét.

Ma, 2006. október 27-én, az '56-os forradalom győzelmének ötvenedik évfordulóján fontosnak tartom, hogy méltóképpen emlékezzünk meg mindazokról, akik a forradalomban vagy annak leverését követően életüket áldozták a szabadságért; azokról, akiket hitvalló magatartásukért, szellemi szabadságukért jogtalanságok sorozatával büntettek. Mai együttlétünk és felügyelői szolgálatom egyfajta invokációjaként remélem, hogy ma délután a kelenföldi lelkészek sorában velünk van Ordass Lajos, Kendeh György és Botta István, és persze gyerekkorom szeretett lelkésze, Bencze Imre is. És hadd idézzek e helyen Keken Andrásnak egy 1948. október 31-én elhangzott prédikációjából: „Vigyázzunk tehát, evangélikus keresztyének, nekünk soha nem szabad azok útjára tévedni, akik Istent csak azért tisztelik, hogy a császárral ellenkezzenek; de nem szabad azoknak az útjára sem tévednünk, akik a császár iránti tiszteletből vagy a tőle való félelemből nem akarják vagy nem merik megadni Istennek azt, ami az Istené. Ne térj hát el az igétől se jobbra, se balra!”

Tisztelt ünnepelő gyülekezet!

Székfoglaló beszéd. Határozottságot és öntudatot sugalló szószöveget. Tagadhatatlan, hogy egy demokratikus választás eredménye, a legitimitáció ténye ad némi magabiztosságot. Ugyanakkor azt sem tagadom, hogy az országos felügyelői szék felé megtett és teendő lépéseim leírására leginkább az előbb hallott – és nem véletlenül választott – Bach-kantátrészlet szövege a legalkalmasabb: *mit schwachen und emsigen Schritten, azaz gyenge és szapora, igyekvő léptekkel* igyekszem az új szolgálatba. Abba a szolgálatba, amelyet előttem igen különböző lelkiületű, szemléletű, társadalmi és anyagi háttérű személyek töltöttek be. Egy olyan feladatkörbe, melyet egy adott pillanatban a színt meg is akart szüntetni. Azt gondolom tehát, hogy nem kell hosszasan magyaráznom bizonytalanságom okát; nem kisebb kérdés foglalkoztat, mint az, hogy a szükségzavú törvényi előírások figyelembevételével miképpen tölthetem be egyházunk és tágabb környezetünk számára hasznosan és Istennek tetsző módon az országos felügyelői feladatkört.

Az elhangzott Bach-kantátra az Istenhez igyekvő emberről szól. Az ötödik evangélista muzsikája pontosan adja vissza kétség és bizonyosság kettősségét. Az önmagammal kapcsolatos kétség kiegészül a testvéri közösségünk imádságos erejébe és az isteni gondviselésbe vetett bizalommal. Így állok hát most előttetek: nem széket foglalva, hanem szolgálatra készülve, segítséget kérve, a támogatásban bízva.

Végigtekintve az elődök hosszú so-

rán, nehéz ma is alkalmazható mintát találni. A Prónayknak, Radvánszkyknak megadott, hogy vagyonukra támaszkodva, politikai és közéleti befolyásukat is felhasználva végezzék az egyházkormányzás szolgálatát. A szocializmus abszurd világában – a hetvenes évekig mindenképp – az országos felügyelők az egyházépítés helyett annak leépítésében jeleskedtek. Tevékenységük, melyet ravaszággal és nem lebecsülendő intellektuális erővel végeztek, súlyos károkat okozott.

Közvetlen elődöm, dr. Frenkl Róbert az átmenet éveiben töltötte be a mai napig az országos felügyelői tiszteletet. Azt gondolom, hogy az ő konfliktusokat sosem kerülő szellemében is cselekszem, ha kimondom: tevékenységét, publicisztikai munkásságát sok vita övezte. Végtelen munkabírása és ügyszeretete révén olykor olyan ügyekben is állást foglalt, amelyek nélküle is megoldódtak volna, vagy általa sem oldódtak meg. Ugyanakkor világosan, talán jó néhány nemzedéktársam nevében is be kell vallanom: a kései születés kegyelmeiben részesülve nem vállalkozhatom arra, hogy minden részletében átérezzem szüleim, így Frenkl Róbert generációjának vívódásait, dilemmáit, kísértéseit, így a mérleg megvonásától is tartózkodnék.

Nem csak egyházunk életére igaz az, hogy az elmúlt tizenhét évben az elvi következetességnek és a kompromisszumkészségnek egy egészen sajátos, esetről esetre változó arányú elegyére volt szükség ahhoz, hogy intézmények megmaradjanak, sőt fejlődjenek, a kontinuitás és a megújulás pedig egyidejűleg biztosítva legyen. Egy nagy múltú egyháznak óriási szüksége van azokra, akik egy szigorú elvi álláspontot kijelölnek a cselekvés irányát, vagy értékelik a múltat. Ugyanakkor – különösen az átmenet éveiben, amikor már nem elvi kérdésekről, hanem nagyon is gyakorlati ügyekről folyt, folyik mindennapos egyeztetés – az okos kompromisszumok megtalálása is nagy feladat. Megköszönöm tehát Frenkl Róbert szolgálatát azáltal, hogy működése ugyan számomra egyértelműen követendő mintát nem adhat, de tapasztalataira, egyházméretére, kiterjedt kapcsolatrendszerére, taktikai érzékére továbbra is nagy szükségem, szükségünk lesz. Bízom tehát további támogatásában, és Isten áldását kérem életére!

Az egyház célja az evangélium hirdetése. E cél érdekében hozott létre és tart fenn egy szervezetet, intézményeket, képez lelkészeket, alkalmaz munkatársakat. Minden szervezet működésének feltétele a rend. Nem arra a rendre gondolok, amely – olykor akár egzisztenciális retorziók kilitátsba helyezésével – hamis tekintélytisztelőre kényszerített lelkészt és laikus. Ezeknek az időknek remélhetőleg egyszer s mindenkorra végük. Egyházunk egyik legnemesebb hagyománya a gyülekezetek önállósága, az egyháztagok gondolati szabadságának tiszteletben tartása. Arra a rendre gondolok tehát, amit a „szabadság szül”. Amelyben mindenki tudja, hogy hol a helye, mi a feladata. Mindenki, beleértve az országos felügyelőt is.

Nem feladata az országos felügyelőnek a teológiai, vallásérkölségi kérdésekben való állásfoglalás. Feladata ugyanakkor, hogy segítse a teológusok munkáját. Segítse őket abban, hogy legyen biztos egzisztenciájuk, ugyanakkor érezzék az állandó készletést is arra, hogy folyamatosan karban tartsák tudásukat, hiteles és bátran szolgáljanak a lutheri teológia jegyében. Szeretném, ha azt éreznék, éreznék, hogy egy olyan egyház áll mögöttük, mely gondosan ügyel ugyan belső rendjére, de támogat minden olyan kezdeményezést, mely az evangélium hirdetésének ügyét szolgálja. Tisztában vagyok velem, hogy az egyház elsősorban a gyülekezeteiben él, állnak hat. Érdeklődéssel és szeretettel fordulok tehát mind a lelkészek, mind a világi tisztségviselők felé, szolgáljak

akár a legnagyobb budapesti gyülekezetekben, akár a legkisebb vidéki szóróványban. Csak egymás szempontjaira odafigyelve, közösen tudunk új célokat meghatározni, értük dolgozni.

Nem feladata az országos felügyelőnek az sem, hogy tanácsokat adjon oktatási és diakóniai intézményeink vezetőinek, de feladata, hogy folyamatosan felhívja a figyelmet arra, milyen fontos, hogy intézményeink állják a versenyt más, adott esetben világi intézményekkel, mi több, hogy legyenek szakmailag kikezdetlenek, jobbak. Még inkább feladata az országos felügyelőnek, hogy – ahol erre szükség van – mozdítsa elő az oktatási és szeretetintézmények, valamint a gyülekezetek közötti kapcsolatot. Egy jó hangulatú óvoda, iskola vagy gimnázium elhivatott pedagógusaival rengeteget tud tenni azért, hogy gyerekekhez és szülőkhöz egyaránt közelebb vigye az evangélium üzenetét, és ezáltal aktív egyháztaggá váljanak.

Törvényeink szerint az országos felügyelő „felügyeletet gyakorol az országos iroda felett”. Tekintettel arra, hogy egy viszonylag nagy szervezetről van szó, ez nem könnyű feladat. A felügyelet itt persze – anélkül, hogy a felelősségi köröket összekevernénk – inkább folyamatos konzultációt jelent, vagyis hogy alaposan figyelemmel kell kísérnie az országos iroda munkáját. Ez feltett szándékom. Csak akkor állhatunk tiszta lelkiismerettel a hívek és az adófizető polgárok elé, ha átláthatóan, maximális pénzügyi és ügyviteli fegyvellemmel intézzük ügyeinket.

Az elmúlt hónapokban megfigyelőként már részt vehettem az országos elnökség ülésén. Megdöbbentően sok az ad hoc támogatási kérelem a gyülekezetek részéről. Minden költségvetés beleköt az abba, ha vis maior keretű alakul át. Növelni kell tehát a tervezhetőséget, még adott esetben annak árán is, hogy az adatkerést néhányan a gyülekezetek életébe történő beavatkozásként fogják fel. Fontos, hogy pontos felméréseken alapuló vagyongazdálkodással tegyük magunk számára is világossá: mink van, és milyen állapotban. A jobb tervezhetőség nyomán végleg szakíthatnánk azáltal a gyakorlatról, hogy az Üllői útról folyósított támogatások háttérben taktikai megfontolások, sajátos emberi preferenciák húzódnak meg.

Tekintettel arra, hogy az országos felügyelő sajátos feladatai között sorolhatik fel az egyház működéséhez szükséges források előteremtésének elősegítése is, beszélnem kell az elmúlt hónapok egy fontos tanulságáról. Megválasztásom óta rengeteg jó ötletet kaptam azzal kapcsolatban, hogy az egyháznak mi mindenre kellene még foglalkoznia. E jó ötletek megvalósítása persze tetemes kiadásokkal jár, melyek forrását az ötletgazdák a legtrikább esetben sem jelölték meg. Az állami támogatással kapcsolatos álláspontomról később még szólok. Egy azonban biztos: a közeljövőben aligha lesz több pénz az egyházak és intézményeik finanszírozására. Ennek az a következménye, hogy egyértelműen ki kell mondanunk azt, amit már régen sejtünk: nem tekinthetünk el a hívek nagyobb anyagi szerepvállalásától és egyben attól sem, hogy hálózatépítéssel segítsük az egyes gyülekezetek látókörében lévő gazdasági vállalkozások jobb országos együttműködését, javítsuk piacra jutási lehetőségeiket. Nemcsak napjaink újrateremtés mozgalmait, hanem évszázadokkal korábban az erdélyi szász lutheránusok is ismerték e módszer hatékonyságát, melynek részletei esetünkben persze még kidolgozásra várnak.

Törvényeink szerint az országos felügyelő biztosítja az egyházkerületek közötti kommunikációt. Ennek pontos mechanizmusa alapos megfontolást érdemel, különösen annak tudatában, hogy a Magyar Evangélikus Konferencia megalakulásával, az ott betöltött elnöki feladatköröm által a három egyházkerület kiegészült a határainkon túl élő magyar anyanyelvű evangélikus testvéreink tá-

borával. Egyházunk csak akkor válhat valódi közösséggé, ha tagjai tudnak egymásról, ismerik egymás gondjait-bajait, kapcsolattartásuk nem csupán kampányszerű. Bizalommal tölt el, hogy a régi és új egyházkerületi felügyelők személyében e gondolat elkötelezett híveit ismertem meg. Számítok munkájukra, csakúgy, mint az egyházmegyei és a gyülekezeti felügyelők együttműködésére is. Kiváló gondolat volt Frenkl Róbert részéről a felügyelői konferenciák összehívása. Szeretném, ha ezekre a jövőben a tematika előzetes és pontos megjelölésével kerülhetne sor. Ezen a fórumon – de másokon is – az okkal erősödő egyházkerületi identitás jó alapot teremthet ahhoz, hogy északi, déli és nyugati testvéreink az eddigienél is öntudatosabban osszák meg tapasztalataikat a tágabb közösséggel.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Beiktatási meghívómon szerepel egy idézet Andorka Rudolftól, akinek hiánya tíz év távlatából is fájó, és aki most lenne hetvenöt éves. Andorka professzor társadalomismerete, felvilágosult és mély hite, ezekből fakadó munkássága ma is segítségünkre lehet, ha egyházunk jövőjéről, a társadalom életében betöltött és betöltendő szerepéről gondolkodunk. Az immáron kéttagúra zsugorodott elnökség tagjaként az országos felügyelő felelősséget visel az állam képviselőivel való kapcsolattartásban is. A bevezetőben idézett, Keken Andrásról származó mondatok szellemében nekünk, evangélikus keresztyéneknek és nekem személyesen is nagyon fontos a magyar államhoz fűződő korrekt kapcsolat.

Szomorú, hogy az utóbbi időben egyház és állam viszonya a nyilvánosság előtt általában úgy jelenik meg, mint a különböző formában kiutalt állami támogatással kapcsolatos vita, egyezkedés. Pedig ennél sokkal többről lenne, lehetne szó. Akár a „köztársaság”, akár a „polgári Magyarország” – hogy a két legnagyobb párt „helymeghatározását” alkalmazzam – jövőjéről gondolkodunk, nekünk, magyar evangélikusoknak mindenki számára hasznos tapasztalatunk és mondanivalónk lehet. Nem túlbecsülve saját jelentőségünket, de különösen e helyen, a Deák téri templomban, mely a reformkorban a pesti társas élet, a modern polgári gondolkodás központja is volt, érdemes leszögezni: az evangélikus hagyományok és gondolkodásnak része a progresszió, a haladás és persze a haza iránti elkötelezettség. Üdvös lenne, ha e két fogalom nemcsak a reformkorban lett volna elválaszthatatlan egymástól. Ha képesek vagyunk korszerű szóhasználatot elmondani, hogy kik vagyunk, és mit is akarunk, akkor talán ritkábban látnak majd napvilágot olyan gondolatok, melyek az egyházakat, egyházunkat valami furcsa, anakronisztikus maradisággal vádolják.

Felfogásom szerint része az evangélikus gondolkodásnak az is, hogy hiszünk a szabad piaci verseny és a társadalmi igazságosság összeegyeztethetőségében, abban, amit manapság szociális piacgazdaságnak szoktak nevezni. Szent kötelességünk az elesettek támogatása, de a köz és az egyház teherbírásiának is záloga a gazdasági siker. A kettőt tehát nem lehet elválasztani egymástól. Ennek tudatosulásától a mai Magyarországon még messze vagyunk.

A fentiek kapcsán mindazoknak, akik a túlzott egyházi befolyástól rettegnek, szívesen beszámolunk azoknak az országoknak az állapotáról, ahol az evangélikus egyház egészen a közelmúltig nemcsak hagyományaival és informális befolyásával hatott, hanem államegyházi státusából adódóan hivatalosan is eljárat a közügyek alakításában. Egy futó pillantás a skandináv országok gazdasági állapotára és korrupciós indexére mindenképpen javallt! Demagógia lenne persze azt állítani, hogy mindez kizárólag az evangélikus egyház befolyására lenne visszavezethető, de alapvető kultur- és gazdaságtörténeti összefüggése-

ket kár lenne tagadni. Az ilyen példákkal ugyanakkor világossá szeretnénk és fogjuk is tenni, hogy egyházunk mit tekint jó kormányzásnak.

Bármily sokrétű is lehetne állam és egyház tartalmi együttműködése, tagadhatatlan, hogy intézményi működésünk nagyban függ a költségvetési támogatástól. Ez is a szocializmus egyik maradó „vívniánya”. Így nem csoda, hogy kétoldalú beszélgetéseink – túlzott mértékben – az anyagiakról szólnak. Nem firtatva most azt, hogy ki a felelős azért, hogy az állami költségvetés ilyen lehangoló állapotban van, senki, így egyházunk sem vonhatja ki magát a megszorító intézkedések hatása alól. Ugyanakkor szigorú következetességgel figyelünk minden olyan lépést – és egyben óva intünk is tőle –, mely a világi intézményeknél nagyobb mértékben sújtana az egyháziakat. Reméljük, hogy erre nem kerül sor, és előbb-utóbb sikerül végre pusztán törvényességi alapon, mindenféle vita nélkül megállapodni arról, ami jár. A jó tartalmi együttműködésnek, a gyakorlatban és a gondolkodásunkban is megvalósuló nagyobb egyházi autonómiának persze feltétele lenne a nagyobb anyagi függetlenség. Miközben tehát következetesen emlékeztetjük az államot törvényben vállalt kötelezettségeire, számíthatunk – mint fentebb kifejtettem – a hívek nagyobb anyagi áldozatkészségére is.

A hazai mindennapokban és a közélet számos fórumán egyre inkább eluralkodó türelmetlenség, a hivatalos szerek körében is elharapódzó orszáklátás ki tagadhatná, hogy a híveink sokféleségét tudatosan értékeltécs becslülő evangélikus egyház viselkedésmintáinak közvetítése hasznos lenne az egyház keretén túl is. Fontos, hogy a toleráns evangélikus hagyományt terjesztjük kifelé, és ne a türelmetlen acsakorodást engedjük beszűremleni egyházi mindennapjainkba.

Az imént a skandináv példákat emlegettem, ez azonban ne tévesszen meg senkit. Még e teli templom látványja és a pillanat emelkedettsége sem feledtetni velem a tény: kis egyház vagyunk. A kis közösségek ereje a belső sokszínűségben, szerteágazó kapcsolatrendszerben, ugyanakkor az erős lelki összetartásban rejlik. Olykor nehéz elfogadni a másik ember meggyőződését, szokásait, nehéz együtt élni a múlt átkos örökségével, az ebből eredő bizalmatlansággal, sértettséggel. A politikai meggyőződés különbözősége a demokrácia velejárája, mint ahogy a múlt feltárája is az. Egy ilyen viszonylag kis közösségben, mint a miénk, mindenkire ügyet van, éretnyeivel és hibáival együtt, ami persze nem jelenthet kritikátlan elfogadást. Tudom, hogy kényes egyensúly ez, mely nagy hitet, önrudalmat és sok energiát követel. Az '56-os forradalom és a reformáció ünnepkörében különös nyomatékkal kérem: a tények feltáráásával, az igazság kimondásával legalább mi ne várjunk magnófelvételek vagy poros akták felbukkanásáig. Csak belső állapotunk minősége hitelesíti mondanivalónkat a társadalomban, állam és egyház viszonyában.

Amikor végeztül köszönetet mondok felmenőimnek az évszázados evangélikus örökségért, feleségemnek és családjának az ökumené mindennapos élmenyért, gyerekeimnek az általuk és bennük megújuló hitemért, azt is remélem, hogy gyenge, de igyekvő léptekkel mi, magyarországi evangélikusok elindulunk a lelki megújulás felé, melyet egy jól működő egyházszervezet segíthet. „... a háznál nagyobb tisztessége van a ház építőjének” – szól az általam választott bibliai mottó. Mi, a ház lakói – a zsolotáros szával – fázadozunk, örüünk, korán kelünk, és későn fekszünk. Minden erőfeszítésünk ellenére, ha magunkban nem is, de a ház építőjében biztosak lehetünk.

Elhangzott a Budapest-Deák téri templomban 2006. október 27-én

Gyászmunka

Gyászmunának nevezik a pszichológusok azt a folyamatot, amely a szeretett hozzátartozó eltávozásától a temetésig vagy akár tovább is tart. Ennek az a lényege, értelme, hogy a temetés előkészítésével, a rokonok, barátok ismerősök értesítésével kapcsolatos feladatok, a teendők, a tevékenység segítenek feldolgozni, elviselhetővé tenni a fájdalmat, a szomorúságot, megkezdődik az együttélés az immár nem enyhíthető hiányérzettel. Folytatása az a tapasztalaton alapuló igazság, hogy az idő segít a gyógyulásban, az idő múlásával enyhül a veszteségen érzett fájdalom. És ez a gyászmunka folytatódik évről évre a halottak napja körüli időszakban, amikor a legtöbben kilátogatnak a temetőbe, virágot helyeznek el szeretteik sírjára, önmaguknak is bizonyítva, hogy élő emlékezet őrzi az egykori gyászt.

Kétségtelen, az is jellemez egy társadalmat, hogy tagjai hogyan őrzik szeretteik emlékét, hogyan ápolják a sírokat. Pozitívan kell értékelnünk azokat, akik számára valóban a mély gyász, a megtartó szeretet kifejezése hosszú évek után is a temetői látogatás. De nem érheti bírálat azokat sem, akiknél inkább megszokás, a szülőktől örökölt feladat a családi síroknál a kegyelet kifejezése.

Az élet rendje – így tanuljuk felnőttekként –, hogy elveszítjük szüleinket. Tanuljuk, de igazán nem tudjuk elfogadni. Szüleink elvesztését túl kell, hogy éljük, de igazán feldolgozni sohasem tudjuk. Mert a szülői szeretet az a feltétlen szeretet, amely semmi máshoz nem hasonlítható, nem mérhető. Hiába tudjuk, hogy az elmúlás talán a legerősebb törvénye az emberi életnek, és a korban előrehaladva egyre nagyobb a bekövetkezésének valószínűsége, ez a tudás nem csökkenti a fájdalmat, melyet idős szeretteink, barátaink elvesztésekor érzünk.

Bár lassú javulást mutatnak hazánk megbetegedési és halálozási adatai, mégis évente harminc-negyvenezzerrel többen

halnak meg, mint amennyien születnek; fogy a népesség. Amíg a születésekkel kapcsolatban azt tartják a szakemberek fő feladatnak, hogy fejlett legyen az anyai és csecsemővédelem, hogy egészséges gyerekek szülessenek, addig az egyensúly helyreállítása elsősorban a halálozások számának a csökkentésével érhető el. Reális célkitűzés ez, amely az egészséget fenyegető kockázati tényezők mérséklésével, a szenvedélybetegségek visszaszorításával, egészséges életmódkultúrával érhető el. Megállítható a népességfogyás. Felelősek vagyunk egymásért.

De halottak napja még több üzenetet felerősít. Ma is vannak, akik váratlanul, hirtelen, mintegy előzmény nélkül távoznak el. Azt mondja ilyenkor a közbeszéd, hogy szerencsések voltak, nem szenvedtek; a környezetet annál inkább megviseli a fájdalmas, súlyos veszteség. De egyre kevésbé ez a jellemző. Sokkal inkább az, hogy meghosszabbodik a végzetes betegség diagnosztizálásától a végstádiumig eltelt idő. Hónapokig, sőt évekig is eltarthat a haldoklás valamilyen formában. Egyelőre úgy látszik, sem az egészségügy, sem a társadalom nincs erre igazán felkészülve. Pedig egyre növekszik az idős korosztályok aránya a társadalomban.

Ma már a demográfusok nemcsak a születéskor várható élettartammal jellemzik a népességet, hanem fontos mutató az egészségesen eltöltött évek száma is. Egyre több idős embertől hallani, hogy nem az életkor a gond, hanem a betegség. A kor előrehaladtával persze növekszik a betegség valószínűsége, de nem mindegy, hogy mikor és mennyire. Ez is elsősorban az életmód függvénye. Az élettartam meghosszabbítása nem abszolút cél. Az egészséges évek számával jellemezhető az élet minősége.

De halottak napja környékén az elmúlásra készülő gondozása kap igazán hangsúlyt. Az egyházak, egyházi közösségek számára adekvát, szép feladat ez.

Mint mindenre, erre is készülni kell. Örvendetes, hogy a nálunk is megindult hospice-mozgalom, a haldoklók gondozása, felkészítése jelentős egyházi háttérrel rendelkezik. Látványos, akár hálás dolog vitába bonyolódni az eutanáziáról, a végsőkéig élezni a mély bioetikai problémát; kevésbé látványos, de annál fontosabb, hasznosabb az erre rászorulókkal való törődés életük utolsó szakaszában, életminőségük fenntartása, a testi-lelki szenvedések csökkentése. Vannak kérdések, amelyek intézményesen, főleg állami oldalról nem oldhatók meg, az intézmények legfeljebb megpróbálhatnak segítséget nyújtani. Itt van igazán jelentősége a civil szférának, kitüntetetten az egyházi közösségeknek.

A földi életért felelünk, és az örök élet reményességét hirdetjük. A kettő nem állítható szembe, és nem keverhető össze. Jó dolog, ha megkönnyíti a szeretett személy elvesztésének feldolgozását az a tudat, hogy a halált legyőző Krisztus által megadott számára az örök élet. Voltam olyan temetésen, ahol ez a hangulat uralkodott. Nem tudtam vele azonosulni. Jézus is megkönnyezte Lázár elmúlását. A földi élet minősége, a halál előtti szakasz minősége is a mi felelőségünk.

Nem kell korlátozni, nem kell restellni a fájdalmat, a gyászt, amelyet veszteségeink miatt érzünk. És nem kell restellni a félelmet, amely olykor elfog bennünket a nagy útra gondolva, készülve. A földi élet értelmét is megadják az isteni parancsok. Az örök élet reményességét is. A kettő összefügg, de önálló identitások, melyek kapcsolatát titok fedi. Ha nem így lenne, nem rúgna sok ezer kötetre a teológiai irodalom.

Azzal a bizakodással írtam ezt a halottak napi elmélkedést, hogy talán segít egy kicsit azoknak, akiket épp most ért veszteség, és akiknek a gyászában szeretnék osztozni. Ez a legtöbb, amit egymásért tehetünk, vállalva gyászainkat.

■ FRENKL RÓBERT

Vigasztaló sorok

Luther Márton levele barátjához,
Justus Jonashoz, aki feleségét gyászolta

Kegyelem és békesség Krisztusban, aki üdvözítőnk és vigasztalónk!
Kedves doktorom!

Nem tudom, mit is kellene írnom neked. A váratlan veszteség engem is lesújtott. Mi mindnyájan szívünkhez közel álló földi útítársunkat veszítettük el. Derűs, vigaszt sugárzó arca olyan kedves volt. Tudtuk, hogy osztozott örömeinkben, de szenvedésünkben is, mint sajátját vette magára és hordozta. Mekkora fájdalom az elválás! Azt reméltem, hogy halálom után, mások mellett, ő lesz enyémnek első és legjobb vigasztalója. Mérheterlen fájdalom tölt el, amikor érzékeny lelkeségére, kedves szokásaira, melegszerű, hűsleges lényére gondolok. Csak sírva tudok emlékezni kegyességére, becsületességére és szelidségére. El tudom képzelni, milyen lelkiállapotban vagytok. Itt nincs földi vigasz. Lelkileg ahhoz tartuk magunkat, hogy áldott évei múltán, ő minket megelőzve ahhoz sietett, aki mindnyájunkat elhívott, és egy boldog órán majd magához visz e gonosz világ nyomorúságából. Ámen.

Vigasztalódjatok a keresztények közös reményességére gondolva, hogy mi, akik e földi életben fájdalommal búcsúzunk el egymástól, egykor a szeretet teljes közösségből láthatjuk viszont egymást Jézusnál, aki vérrel és halálával nekünk örök életet szerzett. Ahogy Pál mondja: „Bár meghalunk, mégis élünk!” (2Kor 6,9) Bizony jó lesz dolgunk, ha Isten Fiába vetett igaz hittel költözünk el a földről. Mi most itt bánkódunk, de ott majd kimondhatatlan öröm fogad. Kérjük Istent, hogy vigasztaljon meg titeket.

Wittenberg, 1542 karácsonyán

FOTO: VITÁUS JUDIT

Kedves Gyerekek!

► Nyolc hete indult sorozatunkban Pannival és Zsoltival együtt lapozhatjátok fel nagypapájuk gyermekkori füzetét, amelyet még neki készített annak idején az ő evangélikus lelkész nagypapája. A bibliai történetek végén egy-egy feladatot is megoldhattok. Küldjétek el a helyes megfejtést a szerkesztőség címére! Jutalmul a végén megkapjátok annak a bibliai társasjátéknak egy-egy darabját, amely ezekhez a történetekhez illik. Címünk: **Evangélikus Élet szerkesztősége, 1085 Budapest, Üllői út 24. A borítékra írjátok rá: Gyermekvár.**

5.

Nagyapa kérdően nézett idősebbik unokájára:

– Meg tudod-e mondani, Zsolti, hogy milyen a hűséges ember?

– Szerintem olyan, aki akkor is kitart a másik ember mellett, ha csúfolják miatta. Ezt akkor tanultam meg, amikor az iskolában a többiek elkezdtek bántani Tomit, aki Balázssal barátkozott. Balázsek nagyon szegények, de Tomi nem törődött ezzel.

– Úgyesen megfogalmaztad – dicsérte meg őt nagyapa. – Nőé is hűséges volt Is-

tenhez, pedig nagyon sokat csúfolták emiatt. Hiszen azt a parancsot kapta az Úrtól, hogy építsen egy hatalmas bárkát olyan helyen, ahol az eső is csak keveset esett. Isten ugyanis megbánta, hogy embert és állatokat teremtett, mert az emberek nagyon sok rosszat tettek, így elhatározta, hogy mindent és mindenkit elpusztít a föld felszínéről: özönvizet bocsát rá. Egyedül Nőének és családjának kegyelmezett, mert Nőé szerette őt, és hűséges volt hozzá.

Nőé meg is építette a bárkát, és minden élőlényből bevitt magával egy párat. Amikor elkészült, Isten bezárta kívülről

GYERMEKVÁR

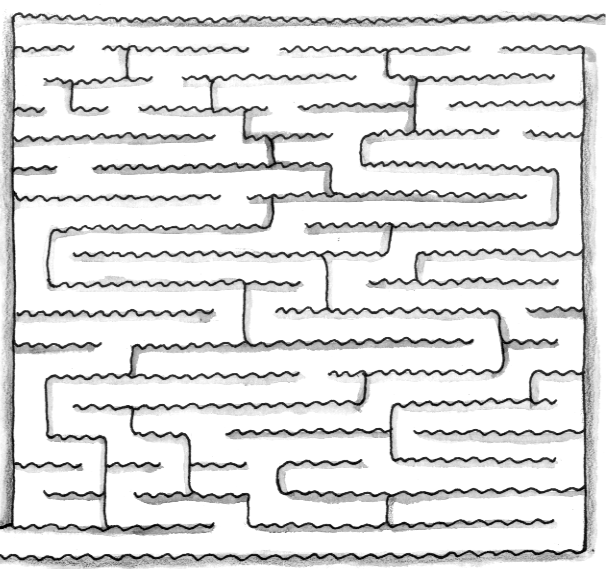
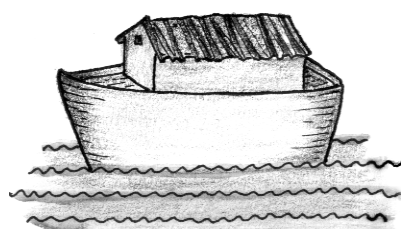

Rovatgazda: Boda Zsuzsa

a bárkát, majd negyven napig tartó esőt bocsátott a földre. Ez az özönvíz elárasztott mindent, senki sem maradt életben.

Amikor elállt az eső, Isten szelet bocsátott a földre, és a víz apadni kezdett. A bárka az Ararát hegyén feneklett meg végül, lakói pedig kijöttek a szárazföldre. Nőé halából oltárt épített, és áldozatot mutatott be az Úrnak, ő pedig szövetséget kötött vele és utódaival. A szövetség volt a jele az Úr azon ígéretének, hogy nem pusztítja el többé özönvízzel a földet.

Segíts a galambnak megtalálni a bárkához vezető utat!

RAJZ: JENES KATALIN

HETI ÚTRAVALÓ

Ne győzzön le téged a rossz, hanem te győzd le a rosszat a jóval. (Róm 12,21)

Szentháromság ünnepe után a 21. héten az *Útmutató* reggeli és heti igéi a hit harcában álló új ember gonosz feletti győzelmének lehetőségét hirdetik, mert „az a győzelem, amely legyőzte a világot, a mi hitünk” (1Jn 5,4b)! De mit jelent a jó győzelem a rossz felett Jézus Urunk Hegyi beszéde szerint? A másik arc odatartását, a felsőruha odaadását, a második mérföldnyi út megtételét, az ellenség szeretetét, „hogy legyetek mennyei Atyátoknak fiai, aki felhossa napját gonoszokra és jókra” (Mt 5,45). Ehhez kérjük őt: „Uram, kegyelmed betölti a földet. Taníts engem rendelkezésedre!” (Zsolt 119,64; LK) A győzelem záloga: Isten teljes fegyverzetének felöltése. Őt védőeszközünk van: az igazságszeretet, a megigazulás, a békesség, a hit és az üdvösség. Egyetlen támadófegyveretként „vegyétek fel (...) a Lélek kardját, amely az Isten beszéde” (Ef 6,17)! Luther ezt tanácsolja: „De minden keresztényen is fegyverezze fel magát. Hit- és tanbeli bizonyosságát alapozza meg úgy az Isten igéjéből, hogy ellenállson az ördögnek, s tudjon védekezni, amikor valaki el akarja téríteni.” Nem csak bibliavasárnap valljuk: „Nem szégyellem az evangéliumot, hiszen Isten ereje az, minden hívőnek üdvösségére!” (Róm 1,16; LK) Csak az Istentől nyert szeretet birtokában tudunk eleget tenni Pál figyelmeztetésének: „... a gonoszt jóval győzd meg.” (Róm 12,21b; Károli-ford.) Az ítélet Isten „dolga”; a miénk az ellenség szeretete! Dávid is a jóval győzte le a gonosz kísértést; megkímélte Saul életét: „... az Úr a kezembe adott ma téged, de én nem akartam kezet emelni az Úr föltekjére.” (1Sám 26,23) A lélek fegyverezése csak jóra vihet: „Az emberektől való rettegés csapdába ejt, de aki az Úrnak bíz, az oltalmat talál.” (Péld 29,25) Az emberfélelem hitelenségéből születik, és emberek dicsőítéséhez vezet! Ezért nekünk „mindennél jobban kell Istent félnünk, szeretnünk és benne bízunk!” (Kis káté)! Az öszövetség evangélistája így próféta a Messiás-Krisztusról: „Igazságosan fog uralkodni a király...” (Ézs 32,1) Az Emberfiában mégsem ismerte fel őt népe; rablóként fogták el. Péter is testi fegyvert használhat a szellemi harcban, de Jézus jóval győzte le a gonoszt: „... megérintve a fülét, meggyógyította” a főpap szolgáját (Lk 22,51). Luther Márton 523. születésnapján az Úristennek adunk hálát azért, hogy egyházát megreformáló, visszaalakító munkája áldott eszközévé tette a „kegyelem koldusát”, Isten „udvari bolondját”! Luther Urának jó vitézeként harcolt; megerősödött abban a kegyelemben, amely a Krisztusban van. A névnapján gondolhatunk Márton szerzetes (filmben is látott) belső viaskodására: „Jézus! Tied vagyok! Ments meg!” Krisztus jó katonája „nem nyer koszorút, ha nem szabályszerűen (törvényesen) versenyez” mindig (2Tim 2,5)! A „szabadidős kereszténység” fából vaskarika; életünk minden pillanatában meg kell élnünk Isten nagy szeretetparancsolatát! Ehhez a győzelmünkhöz „új világosság jelenék, / Ő tévelygés csendesedék, / Isten igéje jelenék, / Újjonnan nekünk adaték” ma is (EE 258,1).

■ GARAI ANDRÁS

Csokonai és a Debreceni Református Kollégium drámája az Evangélium Színházban

Mintha még a számos zajos sikert megélt társulat tagjait is meglepte volna az a szűnni nem akaró vastaps, amellyel a közönség október 27-én honorálta az Evangélium Színház premierjét a Duna Palotában. Szabó Magda *Szent Bertalan nappala* című drámáját a 89. születésnapját közel múltban ünneplő író nő jelenlétében mutatta be péntek este a Magyar Örökség díjjal kitüntetett társulat, amelynek ez volt a 25. bemutatója. A darab rendezője, *Udvaros Béla* művészeti vezető az 1956-os forradalom ötvenedik évfordulójának ünnepsééhez is méltó művet keresett (és talált) a mai magyar drámaíró oeuvre-jéből, ám a kálvinista

Rómában 1794–95-ben játszódó történetnél jobb irodalmi anyagot a reformáció ünnepeire sem lehetett volna könnyen választani. A mindazonáltal továbbgondolásra, akár vitára is készítő előadás értékelésére lapunkban még visszatérünk, a premierről szóló híradásban azonban illő megemlítenünk, hogy az olykor Debrecen szerelmesének is aposztrofált Szabó Magda írói nagyságát az előadás előtt *dr. Kovács Sándor Iván*, az ELTE Bölcsészettudományi Kara Régi Magyar Irodalomtörténeti Tanszékének professzora, az MTA doktora méltatta.

■ MILOS JÓZSEF felvétele

Szabó Magda Szent Bertalan nappala

című történelmi játéka két részben *Udvaros Béla* rendezésében

TOVÁBBI ELŐADÁSOK:

November 3., 17., december 1., péntek: este 7 óra
November 5., 19., 26., december 3., vasárnap: délután 4 óra
November 25., szombat: délután 4 óra

Jegyárúsítás mindennap az 1/250-5338-as telefonszámon, illetve hétfő, szerda, péntek délután 14–18 óra között a Duna Palota (Budapest V., Zrínyi u. 5.) portáján: 1/235-5500. Helyárak: 2000, 1500, 1200 Ft

HIRDETÉS

Meghívó

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa Női Bizottsága nők világimnapjai előkészítő konferenciát tart november 4-én 10 órától 14.30-ig a Magyarországi Református Egyház Zsinati Irodájának (1146 Budapest Abonyi utca 21.) a földszinti tanácstermében. (A Keleti pályaudvartól két megálló a 7-es busszal a Cházár András utcáig. Az Abonyi utca a Thököly úttal párhuzamos, a Keleti pályaudvar felől érkezve balra az első utca.)

Az alkalmon többek között *Ruth Ellinghaus*, a német világimnapjai bizottság tagja szolgál, aki évekig szolgált Paraguayban (ott állították össze a 2007-es imnap istentiszteleti rendjét).

Az érdeklődőket szeretettel hívja és várja a MEÖT Női Bizottsága.

ISTENTISZTELETI REND | 2006. november 5. – Budapest

Szentháromság ünnepe után 21. vasárnap. Liturgikus szín: zöld.

Lekció: Jn 4,46b–54; Ef 6,10–18. Alapige: Jer 29,1–7.10–14. Énekek: 438., 451.

I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; de. 10. (német, úrv.) Andreas Wellmer; de. 11. (úrv.) Bence Imre; du. 6. Gémesi Andrea; **II., Hívősvölgyi út 193., Fehé** de. 10. (úrv.) Veperdi Zoltán; **II., Modori u. 6.** de. 3/4 II. (úrv.) Sztójanovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv., családi) Fodor Viktor; **Csillaghegy-Békmegyer, III., Mező u. 12.** de. 10. (úrv.); **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. Hokker Zsolt; **Újpest, IV., Lebstücsk M. u. 36–38.** de. 10. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **Káposztásmegyer, IV. Tóth Aladár út 2–4.** de. 9. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv., családi) Smidélus Gábor; de. 11. (úrv.) Lackner Pál; du. 6. Gerőfi Gyuláné; **VII., Városligeti fasor 17.** de. fél 10. (családi) Szántó Enikő; du. 11. (úrv.) Aradi György; **VIII., Üllői út 24.** de. fél II. Gombkötő Beáta; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák) Szpisák Attila; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. Gombkötő Beáta; **VIII., Vajda P. u. 33.** de. 9. (úrv.) Smidélus András; **IX., Gát utcai római katolikus templom** de. 11. (úrv.) Szabó Julianna; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. fél II. (úrv.) Smidélus András; **Kerepesi út 69.** de. 8. (úrv.) Tamásy Tamásné; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) Blázy Árpádné; de. fél 10. (úrv., családi) dr. Joób Máté; de. 11. (úrv.) Blázy Árpádné; du. 6. (vespera) Blázy Árpád; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. Blázy Árpád; **Magyar tudósok krt. 3. (Egyetemi Lelkészszé)** du. 6. (úrv., gospel) Körmeny Petra; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Bence Imre; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv., családi) Bácskai Károly; de. fél 12. (úrv.) Keczkó Pál; **XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. (úrv.) Kende György; **XIII., Frangepán u. 41.** de. fél 9. Kende György; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. 11. (úrv.) Tamásy Tamásné; **XIV. Gyarmat u. 14.** de. fél 10. Tamásy Tamásné; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Kende K. Péter; **Rákospalota, XV., Régi Főti út 75. (nagytemplom)** de. 10. (úrv.) Bátorvicsky Gábor; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. (úrv.) Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Batthyány I. u.** de. fél II. (úrv.) Blatniczky János; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. (úrv.) Blatniczky János; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. (úrv.) Kósa László; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél II. (úrv.) Kósa László; **Rákoscaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. (úrv.) Eszlényi Ákos; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u.** de. 11. (úrv.) Eszlényi Ákos; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. (úrv.) dr. Korányi András; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. (úrv.) dr. Korányi András; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. (úrv.) Széll Bulcsú; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. (úrv.) Széll Bulcsú; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. (úrv.) Györi János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél II. (úrv.) Zólyomi Mátás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. (úrv.) Solymár Gábor; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. (úrv.) Endreffy Géza; **Budakeszi (református templom)** de. fél 9. Keczkó Pál.

■ Összeállította: BODA SZUSZA

Ne csak a T-34-esre emlékezzünk

Harmadik Insula Lutherana-nap a Deák téren

► Az „evangélikus sziget” napját ünnepele október 29-én, vasárnap a Pesti Evangélikus Egyház Deák Téri Gyülekezete. A reformáció évfordulójához kapcsolódó, egész napos program lényegét egy mondatba sűrítette Gáncs Péter püspök a 11 órai istentiszteleten: „Azon fáradozunk, hogy ne elszigetelődést jelentsen ez a sziget, hanem olyan kikötőt, ahol meg lehet állni, fel lehet tölteni, hogy aztán tovább lehessen hajózni...”

Az időjárás igazodott a napi igéhez: mint Nőé idejében, egész nap esett az eső. Jó érzés volt a szomorú időben gyermekek kórusát hallgatni az oltártérből vasárnap reggel, a 9 órai istentiszteleten. A legkisebbek kara, a Kisdeák óvoda gyerekserege nyitotta meg ezen a reggelen a programsorozatot, amely a nap folyamán minden korosztályt igyekezett megszólítani. Énekük hangzása a szivárványra emlékeztetett, amely reménységet ébreszt mindnyájunk szívében. Ahogy *Smidélus Gábor* helyi lelkész fogalmazott: „A szivárvány Isten szövetségét jelenti. Ő fölnk tartja kezét, ott van fölöttünk, úgy, mint a gesztenyefalevél, amelyről az óvodások verseltek...”

Ahogy Nőé kilépett a bárkából, hogy hálát adjon, úgy szállt szerte a budavári gyülekezet fúvósainak hangja a templom ajtajából: a két istentisztelet között térzenét hallgathattak az esőben is kitaró hívek és érdeklődők. A kis együttes Isten irántunk tanúsított kegyelmét hirdette.

A 11 órai istentiszteleten három, kegyelmet talált, hálás emberre emlékezett

a prédikátor. *Nőera*, aki hálás volt Istennek, hogy végre kiléphetett a bárkából. Emlékezett *Lutherre* is, aki már többet tudott, mint Nőé. A reformátor a wittenbergi vártemplom előtt állt kilencvenöt pontjával, hogy világgá kiáltja: Jézus az, akire fölnézünk – ahogy Nőé nézett ki a csak felfelé nyíló bárkaablakon –, s aki által kegyelemből, hit által van üdvösségünk. A harmadik kegyelmet talált ember, *Johann Sebastian Bach* a zenéjében volt jelen. De hogy teljes legyen az összhang, szükség lenne egy negyedik szólamra, a mai ember hangjára is – hangzott az igehirdetés.

Részben Bachhal folytatódott az ebéd-szünet után a délután. A korán visszatérők meghallgathatták három tősgyökeres Deák téri tanúságtételt arról, hogy miként lehet megélni kereszténységün-

Istenhez. Azt vallja, hogy Bach zenéjén keresztül nagyon sok embert elér az evangélium. Blatniczky László a hitelességet jelölte meg a legfontosabbnak; mint mondotta, a vezető szemlélete érezhető az általa irányított intézmény életének alakulásán. A harmadikként megszólaló gyülekezeti felügyelő a természettudós racionális világlátása és az egyházi tanítás közti ellentétet oldotta föl. Saját legfontosabb feladatának azt nevezte, hogy szűk körben szembenézzen a mai kor devalválódott értékrendjével, következmények nélküli világlátásával, s megpróbálja közvetlen környezetére „elélni” a törvényt és az evangéliumot, hogy – miként azt az egyik résztvevő megfogalmazta – ne csak a T-34-es tankok miatt tudják az emberek, hogy hol van a Deák tér...

FOTÓ: BODA DENES

ket a világban, miként lehetünk hitelesek, „értékállóak” a mindennapokban. Erről beszélt *Dobozy Borbála* csembalóművész, *dr. Blatniczky László* gyermekgyógyász, volt kórházigazgató és *dr. Sólomy Jenő* fizikus, a gyülekezet felügyelője.

Dobozy Borbála többfelekezeti családja és Bach muzsikája révén jutott el

A nap utolsó részében – az esti orgonazenés áhítat előtt – *Tóth-Szöllös András* portrékat bemutató '56-os filmjét vetítették le a gyülekezeti kisteremben, ezzel párhuzamosan a nagyeremben pedig a pilisi Lszóp ifjúsági kórus és zenekar adott koncertet.

■ CS. TARR KLÁRA

Késői köszönet szolgálataért

Eduard Schweizer-Hanhart (1913–2006)

Ez év nyarán, június 27-én hunyt el kilencvenhárom éves korában a több mint harminc éven át Zürichben tanító professzor, *Eduard Schweizer-Hanhart*, de hazai egyházunkhoz csak néhány hete ért el örökkévalóságba költözésének híre. Miután a még élő magyar evangélikus és református lelkészek közül több mint egytucatnyinak volt kedves professzora, mások pedig könyveit olvashatták, kedves kötelességünk, hogy megemlékezzünk róla, és megköszönjük szolgálatát.

Bázelben született 1913. április 18-án. Négyen voltak testvérek, közöttük ő volt a legidősebb. Szülővárosában végezte tanulmányait az érettségi letételéig. Teológiai érdeklődését Marburgban mélyítette el, négy kiváló professzor nevével emlegette. *Rudolf Otto* vallástörténész, *Rudolf Bultmann* újszövetségi tudóst, majd *Emil Brunner* zürichi és *Karl Barth* bázei szisztematikusként teológiai professzort tartotta gondolkodása kialakításában fontos személyiségeknek, akik különösen nagy hatást gyakoroltak későbbi tudományos munkásságára.

Teológiai tanulmányai befejezése után rövid ideig helyettes lelkész volt Bázel ipari negyedében, majd a nessleri gyülekezet megválasztotta lelképásztornának. Az itt gyűjtött – személyes beszélgetések során szerzett – tapasztalatai élete végéig befolyásolták gondolkodását. Bár újszövetségi kutatásokat végzett, mindvégig megmaradt gyakorlati teológusnak.

1940-ben kötött házasságot *Elisabeth Hanharttal*. Négy gyermekkel ajándékozta meg házasságukat a Teremtő.

Doktori disszertációja és habilitációja elkészülte után, a bányászgyülekezetből távozva három évig egyik helyről a másikra vándorolt a család – ott éltek, ahol az édesapa éppen szolgált –, míg végül Schweizer 1949-ben a Zürichi Egyetem újszövetségi tanszékére kapott meghívást.

Elmélyült kutatásai és gyakorlati lelkésznevelő tevékenysége egyre ismertebbé tették nevét választott szakterületén. Vendégprofesszorként meghívták a New York-i Trinity College-be. Volt Japánban, tanított vagy előadást tartott szinte majd-

nem minden európai protestáns egyetemi katedrán, de járt Kanadában és Ausztráliában is, illetve nagyon gyakran Németországban. Több mint tíz intézmény tiszteletbeli doktora volt, Budapesti Református Teológiai Akadémia (ma a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kara) is díszdoktorává fogadta.

Hazánkban 1968-ban járt először; az európai evangélikusok konferenciáján ő tartotta a főelőadást az Újszövetség-értelmezésről a modern kutatás fényében. Nagy érdeklődéssel kísért előadása kapunyitás volt az újszövetségi kutatás számára.

A hatvanas-hetvenes években Svájcban ösztöndíjként tanuló lelkészek szinte kivétel nélkül találkoztak vele, és hallgathatták előadásait. A külföldi diákokat megkülönböztetett bánásmódban részesítette. Nemcsak otthonába hívott el bennünket, de többször magával vitt – japán diáktársammal együtt – Schaffhausenbe, ahol minden hónap harmadik vasárnapján prédikált. Számomra feledhetetlen élmény maradt igehirdetése. Prédikációiból kicsendült a protestánsz biblicitás és a személyes hitből fakadó meggyőződés bizonyossága.

Melegsívű, közvetlen, könnyen kapcsolatot teremtő, tudásával nem dicsek-

vő, alázatos, családját és egyházát nagyon szerető tudó, mélyen hívő keresztény volt Schweizer-Hanhart professzor. Tanártársai nemcsak megbecsülték, hanem fel is néztek reá. Egy hosszabb periódusban az egyetem rektora is volt.

Ami tudományos munkásságát illeti, példaszzerűen igényes írásmagyarító volt, a nyelvészeti és kortörténeti titkok tudója. Nem alapított exegetikai iskolát, de kiegyensúlyozott és mértékadó megállapításai összhangba hozták az öskeresztény teológiai felismeréseket. Az *Újszövetségi szótárba* írt cikkei kincseshányát jelentenek a kutatási területén. Az ő nevéhez fűződik az *Újszövetségi kommentársorozat* megalkotása; egyes darabjai ma is időszerű teológiai útmutatást adnak a kutatók és prédikátorok számára. Két katolikus kollégájával együtt ökumenikus újszövetségi kommentárt is indított sokunk örömeire. Bibliái textusok hatástörténeti kutatására is vállalkozott; ez a kutatási terület ma fénykorát éli.

Az a megtiszteltetés ért, hogy a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben a kolozsvári teológiai fakultás fennállásának századik évfordulója alkalmából együtt vehettük át a tiszteletbeli doktori diplomát. Akkor – 1995-ben – még nem sejtettem, hogy utóljára találkozhatom egykori kedves professzorommal, sokak tanítójával, Isten kedves szolgájával, a kiváló tudóssal. Temetésén a Zürichi Egyetem Teológiai Karának dékánja búcsúbeszédében az idős professzor idézte, aki gyakran emlegette egykori tanárának, *Rudolf Bultmann*nak a vallomását: végül is minden kegyelem. Az igehirdetés pedig kedves igéje alapján szóló négy gyermekéhez, tíz unokájához, hét dédunokájához és a népes tanítványi sereghoz: „Szerettem, most Isten gyermekei vagyunk, de még nem lett nyilvánvaló, hogy mivé leszünk. Tudjuk, hogy amikor ez nyilvánvalóvá lesz, hasonlók leszünk hozzá, és olyanok fogjuk őt látni, amilyen valójában.” (1Jn 3,2)

Eduard Schweizer-Hanhart békésen elaludt, s bizonyosan a kegyelmes Isten ölében ébredt fel. Legyen áldott érte a Teremtő!

■ D. SZEBIK IMRE

A teljesítés ideje

Már-már közhely, hogy egyházunk – méretéhez képest – kimagasló eredményeket ért el az elmúlt években az informatika elterjesztésében, az internetes munkában, a 21. századi kommunikáció használatában. Azt viszont talán kevesen tudják, hogy csak nálunk támogatják rendszeresen központi forrásokból a gyülekezeti informatikai fejlesztéseket.

Az egyház éves költségvetésében minden évben jelentős összeg áll rendelkezésre, hogy az anyagilag erőtlén gyülekezeteket korszerű számítástechnikai berendezésekhez segítsük hozzá. Az eszközökhöz pályázati úton lehet hozzájutni tíz százalék önrész befizetésével. A megpályázható számítógépek, nyomtatók, projektorok száma természetesen függ az aktuális anyagi lehetőségektől, de minden évben figyelembe vesszük a gyülekezeti igényeket is. Idén elsősorban notebookot kínálunk, hiszen egyre fontosabb, hogy a gyakran több gyülekezetben, több településen szolgáló lelkészeink helytől függetlenül használhassák a kor technikáját.

A pályázó gyülekezetek az elnyert berendezések mellé feladatokat is vállalnak, amelyek teljesítéséről a következő év elején be kell számolniuk. A gyülekezet lelkészeinek vagy a berendezést kezelő munkatársainak részt kell vennie informatikai oktatáson; használnia kell az egyházi e-mail címet; a gyülekezetnek rendelkeznie kell internetkapcsolattal; ahol pedig még nincs gyülekezeti honlap, ott el kell készíteni.

Sajnos éveken keresztül nem kértük számon ezek teljesítését, illetve a vállalásokat elmulasztóknak nem kellett nega-

tív következményektől tartaniuk. Talán ezért ért többeket váratlanul, hogy 2005-ben már következetesen ellenőriztük a vállalások teljesítését – és vettünk vissza berendezéseket. Volt olyan, amelyet három év után (!) az eredeti, felbontatlan csomagolásában hoztak vissza...

A feltételek közül talán az internetes kapcsolat kiépítése és az e-mail cím használata teljesíthető a legkönnyebben. A költségeket csökkenti, ha a gyülekezet az egyház intézményei számára kedvezményesen kínált széles sávú előfizetést választja (<http://adsl.lutheran.hu>). Azt, hogy informatikai berendezésekkel kapcsolatban miért feltétel az internet használata, talán nem kell bővebben kifejtenem. Az egyházi, lutheran.hu végű e-mail cím előnye, hogy korlátlan méretű postafiókot, továbbá spam- és víruszűrő-rent kapunk hozzá.

Az oktatáson való részvétel sem okozhat nehézséget, hiszen tavasszal és

EGYHÁZ ÉS VILÁGHÁLÓ

Rovatgazda: Erdélyi Károly

összel az Üllői úton önköltséges tanfolyamot szervezünk, ahol informatikai ismereteket, az OpenOffice.org program-csomag használatát, honlap- és újság-szerkesztést oktatunk. A következő tanfolyamsorozat novemberben indul.

Egyházunkat más felekezetekkel összehasonlítva elmondhatjuk, hogy legnagyobb arányban a mi gyülekezeteink rendelkeznek önálló honlappal. Ezt az eredményt pályázati rendszerünknek is köszönhetjük. Két lehetőség közül lehet választani. Ha a gyülekezetben van hozzáértő szakember, akkor a hagyományos tárhelyet ajánljuk, mellé pedig adatbázis-használatot. Így az elkészült honlapot FTP-kapcsolattal lehet feltölteni, karbantartani. Azon gyülekezeteknek, ahol nincs ilyen szakember, kínáljuk a Zope alapú honlapszerkesztő eszközt, mellyel alapvető informatikai tudás birtokában kiváló honlapot lehet készíteni; a rendszer használatát tanfolyamainkon is tanítjuk. Aggasztó – bár természetesen még van idő a teljesítésre –, hogy az idei nyertesek közül még senki sem kért tárhelyet.

Az idei nyerteseknek 2007. február 28-ig kell igazolniuk, hogy teljesítették a pályázat beadásával vállalt feltételeket.

■ ERDELYI

Tudományos ülés 1956 hazai és nemzetközi jelentőségéről

▶ **A Jézus Testvérei Ökumenikus Diakóniai Rend, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának megfigyelői jogú tagja ismét tudományos ülést rendezett október 23-án a farkasréti evangélikus-református templomban. E program – a rend szándékainak és jogi helyzetének megfelelően – „belesimult” a reformáció hónapja ünnepi rendezvényeinek sorába. A rend arra törekszik, hogy – a központi szerepet játszó történelmi egyházak mellett – más testületek és egyéb szolgálati ágak is jelen legyenek programjaiban, ezáltal is tükrözve az egyház egységét.**

A tudományos ülés központi előadását Zászkaliczky Pál lelkész tartotta. Munkatársaival együtt végzett kutatásai világossá tették, hogy 1956 az evangélikus egyház számára is rendkívül jelentőséggel bíró év volt. Egyes, korábban állásukból elmozdított lelkészek rehabilitációja, illetve Ordass Lajosnak a teológiai akadémia tanári állásába való beiktatása világosan jelezte az új korszak érkezését.

Az evangélikáció hűségese munkatársai is felfigyeltek a történelmi jelekre, és megfogalmazták elvárásaikat mind a maguk, mind a korabeli egyházi vezetők számára. Miként Bibó István, űk is egyfeléleppen értelmezték '56 jelentőségét: a hazugságok helyett a történelmi léptékben is új akarásaként.

A konferencián e sorok írója megállapította, hogy a különféle egyházi állás-

foglalások helyett egyértelműen kell tanítani, hogy a nép egyetemes kívánságainak forradalmi úton való biztosítása helyénvaló, ha nincs, aki képes az igazság ügyét a kard erejével is védelmezni; továbbá hogy az egyházi vezetésnek fel kellett ismernie: a megszállás után következő feladatokra gondosan fel kell készülni.

A tanácskozáson Andreas Wellmer, a budavári német gyülekezet lelkésze a Németországi Protestáns Egyházak (EKD) meleg hangú köszöntését tolmácsolta. Mint mondta, a német egyházi vezetés nagyrabecsúlással tekint a magyar nép bátor forradalmára. A hittel való jövőbe tekintés és az elnyomókkal szembeni bátor ellenállás szorosan összetartozik a német evangélikus szemléletben is.

■ SZÉCHEY BÉLA

A Fébé támogatni kívánja az evangélikus kórház ügyét

Egyházunk népe előtt nem ismeretlen, hogy – immár évek óta – sokan fáradoznak az evangélikus egészségügyi központ létrejöttéért. Előbb egy két éves nővérképző iskolát terveztünk létrehozni, amelynek elősegítésére 2003 decemberében nemzetközi alapítvány jött létre a Magyarországi Evangélikus Egyház, a Neuentdeltelsai Diakóniai Intézet és a Fébé Evangélikus Diakonissza Egyesület részvételével. Sajnos, különböző nehézségek – nem is elsősorban az anyagiak – miatt a mai napig nem sikerült elindítanunk ezt a képzést.

Ma viszont sokkal nagyobb lehetőség mutatkozik az evangélikus kórház megindítására. Az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet (Budakeszi határában) új épülete ez évben elkészül. Az így felszabaduló négy pavilon vagyonkezelői-üzemeltetői jogát nyernénk el; kettőt még az idén, a többi pedig jövőre. A magyar állam részéről – úgy tűnik – megvan a készség az épületek átadására, hiszen azok fenntartására akkor is költeni kell, ha használaton kívül vannak.

A Fébé Evangélikus Diakonissza Egyesület a gondolat felvetődésétől fogva imádságban hordozza az evangélikus kórház ügyét. Végre megvalósulhatna a

régi álom: ha nem is ugyanabban az épületben, amelyet még Ordass Lajos püspök vásárolt meg a Fébének erre a célra, de lehetne kórházunk!

Az evangélikus egészségügyi központ megvalósulását azzal is szeretnénk elősegíteni, hogy a Fébé Evangélikus Diakonissza Egyesület Alapítványának a számláján belül egy alszámlát hoztunk létre, amelyen az erre a célra szánt adományokat gyűjtjük.

Szeretettel kérjük azokat a testvéreinket, akik a kórház ügyét anyagilag is támogatni kívánják, hogy az OTP-nél vezetett 11702036-20710309 számú, „Evangélikus Egységügyi Központ” elnevezésű számlára fizessék be vagy utalják át adományukat, amely után az adókedvezmény érvényesíthető. (A számlánkra máris történt egy befizetés, ezzel 784 431 Ft áll rendelkezésünkre.)

Előre is hálásan köszönjük a testvérek adományait! Azt reméljük, hogy minden egyes forint segítheti szívinfarktus, agyvérzés vagy balesetet elszenvedett embertársaink teljes gyógyítását – a hazai egészségügy nehézségei közepette is.

■ DR. CSERHÁTI PÉTER,
TASCHNER ERZSÉBET,
VEPERDI ZOLTÁN

1956 a községi öregdiákok emlékezetében

A Budapest-Deák téri gyülekezeti teremben tartotta évi rendes közgyűlését és baráti találkozóját október 14-én a Községi Gyurátz Ferenc Evangélikus Leánygimnázium Volt Növendékeinek Egyesülete. Sajnos a tagok egyre fogynak, de így is negyvenen örülhettek egymásnak.

Az „Erős várunk...” elnéklése után az elnök, Fabiny Tiborné Saródy Valéria üdvözlölte a megjelenteket, majd gyertyát gyújtott elhunyt tanáraink és iskolatársaik emlékére. Az áhítatot Keveháziné Czégényi Klára tartotta, aktuális volt minden szava. Művészi hegedűszámmal Pintér Dávid volt faszori diák szolgált. Jelen volt Horváth Antal, utódiskolánk igazgatóhelyettese, a Gyurátz Alapítvány kuratóriumának elnöke. Örömmel számolt be alapítványunk helyzetéről. Idén az alapítvány négy tanuló részese lehetett jutalomban. Közülük ketten – Gecse Adrienn és Kovács Péter – jelen voltak az együttléten, és részleteket olvastak fel Lenhardté Bertalan Emma Őszi szivárvány című könyvből, mely 1956. október 23-a dicsőséges napjára emlékezik. A szerző személyesen is elmondta visszaemlékezéseit. Karsayné Horváth Klára, mint egyetlen börtönviselt társunk, lenyűgözően számolt be sorsáról és a megtorlás éveiről.

E sorok írója felmutatott egy lepedőt, rajta piros tintával festett vörös kereszt. Ezt férje, mint osztályidegen, a Sütőipari Vállalatnál dolgozván kapta a felkelőktől, hogy azt a vállalat teherautójának motorháztetejére terítse, ezzel jelezve, hogy hozzájuk tartozik. E becses emléket minden év október 23-án előveszi a család, gyertyagyújtással emlékezik a szabadságharcra.

Az együttlét a Himmusz elnéklésével ért véget.

Hálásan gondolnak a volt növendékek Gyurátz Ferenc püspökre, aki a hazafias nőnevelésre is súlyt helyezett. Püspökutóda, Kapi Béla továbbvitte ezt a szellemiséget, amit az iskola tanárai is támogattak. Ezt az örökséget szeretnék az egyesület tagjai is képviselni és továbbadni.

VITÉZ KAPI BÉLÁNÉ MARJAI ERZSÉBET

SZERETETVENDÉGSÉGRE...

Bögrés

Hozzávalók: 1/2 l liszt, 1/2 l kristálycukor, 1/2 l darált dió, 2 egész tojás, 2 csomag sütőpor, tej.

Elkészítés: a hozzávalókat annyi tejjel kikeverjük, hogy se túl folyós, se túl kemény ne legyen (piskótátészta-szerű állagúra). Sütőpapírral kibélt tepsiben előmelegített sütőben lassú lángon megsütjük.

FOTO: BODA ZSUZSA

HÍRDETÉS

Meghívó bicentenáriumi ünnepségre

A Rákoskeresztúri Evangélikus Egyházközség hiszi és vallja, hogy létezését a mindenható Isten teremtő kegyelmének köszönheti. Hiszi és vallja, hogy kétszáz esztendő életét a megváltó Úr Jézus Krisztus irányította és vezette. Hiszi és vallja, hogy hétköznapjaiban és ünnepnapjaiban vele volt a Szentlélek Isten, hogy hitében erősítse, és megmaradásában támogassa. Hála és dicsőség a Szentháromság egy Istennek!

Az ünnepi program, melyre minden érdeklődőt szeretettel várunk:

- November 8., szerda 18 óra (rákosligeti templom): A rákosligeti főkegyház története 1900–1960-ig – Debnár László prezentációja
- November 9., csütörtök 18 óra (rákoshegyi templom): 200 év Rákosmentén – filmbemutató – Lévánt István
- November 10., péntek 19 óra 30 perc (rákoskeresztúri gyülekezeti terem): A példázat mint műfaj – Fabiny Tamás előadása
- November 11., szombat 16 óra (rákoscsabai templom): Trajtler Gábor orgonahangversenye
- November 12., vasárnap 9 óra (a volt evangélikus iskola bejárata): emléktábla-avatás – Gáncs Péter püspök; 10 óra (rákoskeresztúri templom): hálaadó istentisztelet – Gáncs Péter püspök

BÉRES Az egészséges emberért

Egészség gond nélkül

Mindent megtennénk, hogy megőrizzük. Mindent megtennénk, hogy ne essen bántódása. Mindent megtennénk az egészségünkért.

Mi a valóság?

Reggel rohanás a munkahelyünkre, közben elvisszük a gyerekeket óvodába, iskolába.

Nem fordítunk kellő figyelmet a táplálkozásunkra, így nem jut elegendő ásványi anyag és nyomelem sem a szervezetünkbe.

A nagy megterhelés miatt fáradékonyak, legyengültek vagyunk. Elég egy őszi-téli influenzás időszak, és a helytelen életmódunk miatt legyengült immunrendszerünk nem tudja ellátni a feladatát. Elkapjuk a betegségeket, és ami a legrosszabb, emiatt nem tudjuk ellátni a munkahelyi és otthoni feladatainkat.

Ahhoz, hogy napról napra teljesíteni tudjunk, a legfőbb dolog, amire szükségünk van, az az egészség. Egészségesek pedig akkor vagyunk, ha jól működik az immunrendszerünk.

Mit tehetünk?

A Béres Csepp már több évtizede bevált magyar készítmény, melyet tapasztalatok szerint az optimális hatás kialakulásának érdekében a megfelelő adagban, 6 hétig kúraszerűen kell szedni.

Ahhoz, hogy az influenzás időszak végéig ne döntsön le bennünket a betegség, és ebben az időszakban is megfelelően elláthassuk munkánkat, törődjünk családunkkal, javasolt a betegségmegelőzésre ajánlott adag további szedése is.

A Béres Csepp olyan komplex készítmény, mely megfelelő arányban tartalmaz ásványi anyagokat és nyomelemeket, úgy, ahogy azt a szervezet igényli. Így hozzájárul szervezetünk ideális működéséhez, immunrendszerünk megerősítéséhez.

A Béres Csepp mindent megtesz azért, hogy Ön eredményes és egyszerű módon támogassa önmaga, családja és gyermekei immunrendszerét. Segítségével egyszerre vigyáz az egészségére, és foglalkozhat aggodalom nélkül mindazzal, amivel szeretne.

A Béres Csepp® vény nélkül kapható roboráló gyógyszer.

A kockázatokról és a mellékhatásokról olvassa el a betegájékoztatót, vagy kérdezze meg kezelőorvosát, gyógyszerészét.

HÍREK, KÖZLEMÉNYEK, ESEMÉNYEK

Az Evangélikus Belmissziói Baráti Egyesület (EBBE) következő alkalma november 9-én, csütörtökön 17 órakor kezdődik a MEE országos irodájának utcáról nyíló földszinti termében. Áhítatot Deák László, előadást – Amit Erdélyből hoztam címmel – Bakay Péter tart.

Az Észak-Pesti Evangélikus Egyházmege november 11-én, szombaton 10 órától 16.30-ig tartja csendesnapját Nagytarcsán. Téma: *Keresztynység az Európai Unióban*. Előadó: *Marco de Leeuw van Weenen* (Hollandia), a Keresztyn Ismeretterjesztő Alapítvány munkatársa, református misszionárius, fizikus. Szeretettel várunk minden érdeklődőt! Információ: 20/824-3841; <http://nagytarcsa.lutheran.hu>.

Az érdi Isten Háza Alapítvány (adószám: 18666447-1-13) kuratóriuma köszönetet fejezi ki mindazoknak, akik személyi jövedelemadójuk 1%-át az alapítvány céljaira ajánlották fel. A 306 042 forintot rászoruló családok támogatására és építkezés céljára használtuk fel.

Az Asztali beszélgetések következő alkalman, november 12-én Raffay Sándor munkássága címmel Böröcz Enikő, Deák László és Lengyel Gergely Noémi tart előadást a Pesti Evangélikus Egyház Deák Téri Gyülekezetében 17 órakor. Mindenkit szeretettel várunk.

A magyar evangélikusok október 13-14-én Orosházán tartott első világtalálkozásán valaki a Tánács-kollégium 105-ös szobájában felejtette bordó plüssökben a szemüvegét. Érdeklődni lehet az Orosházi Evangélikus Egyházközség lelkesi hivatalában a következő telefonszámon: 68/412-402.

A héten a következőkért imádkozunk: Győrújbarát–Ménfőcsanak–Ényő (vasárnap); Csorna (hétfő); Budapest–Csillaghegy (kedd); Pécel (szerda); Gyöngyös és környéke (csütörtök); külmisziói egyesület (indiai árvák, dr. Bálint Zoltánék) (péntek); az Evangélikus Élet és munkatársai (szombat).
Lutheránus Megújulás által szervezett imámozgalmak

HIRDETÉS

„Boldog, akinek hűtlensége megbocsátott...” (Zsolt 32,1)

Csendesnap

az Evangélikus Belmissziói Baráti Egyesület (EBBE) szervezésében november 25-én, szombaton 10-től 15 óráig, a Budapest-Józsefvárosi Evangélikus Egyházközség templomában (Budapest VIII., Üllői út 24.).

- 10.00: *Ne legyetek oktalanok!* (Zsoltár 32) – *István István*
 - 11.00: *Leplezetlenül* (2Kor 5,10) – *Lázár Attila*
 - 11.45: Fórum
 - 13.00: Ebéd (szerény vendéglátás)
 - 14.00: *Az élet könyve* (Jel 20,11–15), úrvacsora – *Györfi Mihály*
- Szeretettel hív és vár minden érdeklődőt az EBBE vezetősége.

A 2005-ben készített személyijövedelemadó-bevallások során tett 1%-os felajánlásokból a Kelenföldi Evangélikus Templomépítő Alapítvány részére az APEH 692 622 Ft-ot utalt át. Ebből az összegből idősek, egyedülállók, nagycsaládosok támogatására, segélyezésére 211 521 Ft-ot, a határon túli magyarság támogatására 122 639 Ft-ot, hátrányos helyzetűek támogatására 358 462 Ft-ot használtunk fel. A felajánlásokat ezúton köszönjük meg, és kérjük az alapítvány további támogatását.

APRÓHIRDETÉS

Meghívó

Szeretettel hívunk és várunk minden érdeklődő fiatal az EKE ifjúsági hétvégéjére november 10–12. között a piliscsai Béthel Missziói Otthonba. A program péntek 16 órától vasárnap 13 óráig tart.

A hétvége témája:

Jó célpont vagy,

- ha nem tudod, hogy célpont vagy;
- ha nem tudod, ki az ellenség;
- ha hiányos a felszerelésed;
- ha nem vagy a helyeden.

Jelentkezni vagy bővebb információt kérni az alábbi címen lehet: EKE Evangélikus Alapítvány – 1068 Budapest, Szondi u. 95. Tel./fax: 1/332-7063; e-mail: ekeal@freemail.hu.

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból november 5-től november 12-ig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
<p>10.04 / Kossuth rádió Istentisztelet közvetítése a székesfehérvári református templomból Igét hirdet Somogyi László lelkész. (56')</p> <p>10.00 / mtv Örömhír. A református egyház műsora</p> <p>10.25 / mtv Evangélikus ifjúsági műsor Szerkesztő: Nagy László; közreműködnek: Györi János Sámuel lelkész, valamint a pesterzsébeti ifjúság tagjai. (ismétlés: m2, 13,50) (10')</p> <p>11.30 / mtv Az első női lapszerkesztő A műsor az evangélikus Kánya Emiliát mutatja be. Szerkesztő: Nagy László (30') (ismétlés: m2, 14,25)</p>	<p>12.00 / PAX Kiáltás a mélyből Böröcz Sándor evangélikus lelkész portréja (52')</p> <p>13.30 / Kossuth rádió Erős vár a mi Istenünk! Az evangélikus egyház felőrája</p> <p>19.00 / PAX Kerékpártúra egyháztörténeli utakon. Szórványszolgálat üdülő-övezetben (ZMC – 27')</p> <p>20.00 / Filmmúzeum Jób lázadása (színes magyar játékfilm, 1983) (105')</p> <p>21.40 / Duna II. Autonómia Vasember (lengyel játékfilm, 1981) (147')</p> <p>22.10 / Bartók rádió Az 1956-os magyar forradalom a korabeli amerikai sajtóban (dokumentumműsor) (110')</p>	<p>11.00 / Duna Tv Isten kezében (ism.) (26')</p> <p>13.00 / TV2 Mária Magdolna (olasz film, 1999) (95')</p> <p>16.00 / PAX Családfa. Törzs (ZMC – 50')</p> <p>19.00 / PAX Kerékpártúra egyháztörténeli utakon. Oltárképek – életképek (ZMC – 26')</p> <p>20.04 / Kossuth rádió Aranyemberek Fejérdi Tamás, a Világörökség magyar elnöke (31')</p> <p>21.50 / PAX Mesterkurzus. Váradí Tibor: Félelem, hit, gyógyulás (66')</p> <p>22.00 / Duna II. Autonómia Hodászi töredékek (magyar dokumentumfilm, 2000) (60')</p>	<p>11.25 / PAX Jubál 2003 Az aszói evangélikus gimnázium koncertje (ZMC – 29')</p> <p>13.30 / Kossuth rádió „Tebenned bízunk eleitől fogva...” A református egyház felőrája</p> <p>16.00 / PAX Családfa Ágak (ZMC – 47')</p> <p>16.25 / Filmmúzeum Rákóczi hadnagya (magyar játékfilm, 1953) (103')</p> <p>18.00 / National Geographic Határtalan építészet Olimpiai játékok</p> <p>20.00 / PAX Mit ér az ember, ha... természetvédő? (portrészorlat) (40')</p> <p>Márkus Ferenc, a WWF Magyarország igazgatója</p>

CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
<p>10.05 / Bartók rádió Ki az Isten, mi az Isten? Jámbor beszélgetés Györe Balázssal (25')</p> <p>10.55 / Duna Tv Élő egyház (ism.) (26')</p> <p>12.20 / Duna II. Autonómia „Kis Magyar Világ” (Észak-Erdély 1940–1944) (magyar dokumentumfilm-sorozat) 1. rész: Kiszakítottan (32')</p> <p>13.00 / PAX Bibliai házasság gondozás 1. rész (50')</p> <p>17.04 / Kossuth rádió Csendes kiáltás – beszélés csönd 4. rész: A katolikusok (41')</p> <p>19.00 / PAX Kerékpártúra egyháztörténeli utakon. Mint a folyó mellé ültetett fa (ZMC – 25')</p>	<p>8.50 / Duna II. Autonómia A Keresztény Múzeum kincsei Krisztus a hideg kövön Észak-németalföldi festő (magyar ismeretterjesztő sorozat, 2006) (7')</p> <p>13.55 / HBO Narnia krónikái – Az oroszán, a boszorkány és a ruhásszekrény (amerikai kalandfilm) (134')</p> <p>16.05 / Bartók rádió Muzsikáló délután</p> <p>16.20 / Filmmúzeum Különös házasság (magyar játékfilm, 1951) (105')</p> <p>18.30 / PAX Jubál 2003. Szóvétel koncert (ZMC – 28')</p> <p>20.00 / Filmmúzeum Fekete gyémántok (magyar játékfilm, 1–2., 1976) (153')</p>	<p>7.30 / Rádió C (FM 88,8) Evangélikus félóra az Evangélikus Rádiómisszió szerkesztésében</p> <p>12.05 / Duna Tv Isten kezében. Hetvenöt éve alakult meg az Országos Református Szeretetszövetség (26')</p> <p>17.30 / Kossuth rádió Népzenei portré Böszörményi Gergely koncertigazgató (30')</p> <p>18.00 / PAX Luther Omnibus 2005 (ZMC – 57')</p> <p>19.25 / Filmmúzeum A tanú (magyar játékfilm, 1969) (104')</p> <p>21.25 / Duna II. Autonómia A Sári bíró (magyar játékfilm, 1943) (68')</p>	<p>8.30 / Civil rádió Evangélikus félóra az Evangélikus Missziói Központ szerkesztésében</p> <p>8.50 / Duna II. Autonómia Még mindig ültetek fákat (magyar dokumentumfilm, 2000)</p> <p>Mátis István evangélikus lelkész portréja</p> <p>10.25 / mtv Evangélikus ifjúsági műsor (ismétlés: m2, 13,20) (10')</p> <p>11.00 / mtv Mai hitvallások Látogatóban dr. Kamp Salamon karnagynál (30') (ismétlés: m2, 14,00)</p> <p>17.55 / Duna II. Autonómia A forradalom hite 6/3. rész: Az erdélyi forradalom (28')</p>

Új nap – új kegyelem

Vasárnap

Órizz engem, mint szemed fényét. Zsolt 17,8 (Jn 10,12–13; Mt 5,38–48; Ef 6,10–17; Zsolt 58)
A szem – nem csupán érzékszerv, amellyel látunk, hanem szimbólum is. Ha ragyog, ha fénylik, az a teljes testi-lelki harmónia, az egészség jele. (Hallottunk már az írszdiagnosztikáról is, mellyel állítólag sok rejtett betegség kimutatható. És kétségtelen, hogy a lelki bajok, a bűnök is ott vannak a szemünkben, a tekintetünkben.) A szülőnek „a szemé fénye” a gyermeke. Mi is odaléphetünk Isten elé a zsolotíró eme bátornak tűnő, ám teljesen természetes kérésével: hát kitől kérnénk védelmet, békét, szemet ragyogóvá tévő belső harmóniát, mint attól, aki Atyánkként szeret bennünket?

Hétfő

Láttam útjait, mégis meggyógyítom és vezetem őt. Vigasztalással fizetek neki. Ézs 57,18 (1Jn 2,2; Róm 12,17–21; Jel 16,1–9) Mi lenne, ha az orvos azt mondaná a betegnek: „Mivel nem hallgatott rám, nem fogadta meg az útmutatásaimat, többet nem írok fel gyógyszert. Nem kezelem, nem utalom be a szakorvoshoz, mert nem érdemi meg, részemről maga menthetetlen. Eljártam nálam minden esélyt.” Botrány lenne, orvospercek sora. De az orvos nem így cselekszik, sőt gyógyít. S mennyivel inkább gyógyít az, akinek oka lenne lemondani rólunk! Isten látja bűnös útjainkat, mégis vigasztalással, gyógyítással „fizet”. Mert menteni akar. Mert szeret.

Kedd

Bizony, te elrejtőzködő Isten vagy, Izrael Istene, szabadító! Ézs 45,15 (Mk 4,22; 1Sám 26,5–9.12–14.17–24; Jel 16,10–16) A teológia egyik legizgalmasabb kérdése az elrejtőzködő és a magát kinyilatkoztató Isten. Ám ha saját életünkben, egzisztenciánkban szembesülünk azzal, hogy elrejtőzik előlünk, akkor már korántsem teoretikus kérdés! Akkor kezes küzdelem, kiáltás az ég felé, imádság, sírás, félelem, kétség. Majd megkönnyebbülés. Megnyugvás. Hiszen Isten szól. Krisztusban közel lépett. Szabadítóvá lett, megmutatta önmagát, végtelen szeretetét. A legnagyobb bajban is velünk van. Ez – tény.

Szerda

A tanítványok unszolták Jézust, és kérték: „Maradj velünk, mert esteledik, a nap is lehanyatlott már!” Bement hát, hogy velük maradjon. Lk 24,29 (Jer 14,8; Péld 29,18–25; Jel 16,17–21) Jó volt nekik, az emmausiaknak, Jézussal. Nekünk is jó! Az ő társasága a legjobb. Ők hallották, érezték személyisége csodálatos kisugárzását, látták szelíd tekintetét, hallották hangját, erővel teli szavait. Más módon, más úton, de mi is vele járhatunk. Kérhetjük őt: „Maradj velünk, mert bizony nagy itt a sötétség, és félünk nélküled.” Biztonságban vagyunk, ha ő velünk marad. S ezt megígérte: „...veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.” (Mt 28,20)

Csütörtök

Mert ezer estendő előtte annyi, mint a tegnapi nap, amely elmúlt, mint egy örváltásnyi idő éjjele. Zsolt 90,4 (Róm 11,36; Ézs 32,1–8; Jel 17,1–6) Mi az idő? Tudósok évezredek óta kutatják. Költők, írók, művészeket ihlet meg. A zsolotáros is csodálja, féli, elmélkedik róla, de a lényeg: magasztalja az idő Urát! Mi is tegyünk így: nézzünk arra, és keressük, magasztaljuk azt, akinek a kezében van, aki a világmindenség hatalmas óráján a mutatókat egykor (egy napja? ezer éve?) elindította. S egyszer majd, ha bölcsessége úgy akarja, meg is állítja...?

Péntek

Te magad légy példaképünk a jó cselekedetekben, mutass nekik a tanításban romlanságot és komolyságot, beszéddel legyen feddhetetlen és egészséges. Tit 2,7–8 (Ézs 59,21; Lk 22,49–53; Jel 17,7–14) Pál Titusnak egy, a hitét megélt ember portréját rajzolja meg. Legyel ilyen, és mutass példát, mondja. Mai példaképkínálatunk (főleg a fiatalokra gondolva) a média „jóvoltából” elkeserítő – tisztelet a kivételnek. Egy szelíd, komoly, becsületes, nem deviáns, nem balhész, nem ügyeskedő ember ma talán közneveltség tárgya. De nekünk – s ez missziói feladatunk is legyen – Pál portréja legyen a mérvadó.

Szombat

Áldjon meg téged az Úr, és örizzen meg téged! 4Móz 6,24 (Gal 6,18; 2Tim 2,1–5/6; Jel 17,15–18) Az áldásban olyasvalamit kapunk, amit magunk nem szerezhetünk meg. Csak ajándéka kaphatjuk. Sem tettekkel, sem pénzzel, sem kapcsolatrendszerrel, semmi más módon nem szerezhetünk, nem „csikarhatunk ki” áldást. Isten áldása rajtunk – ez egy olyan erőter, amelynek tudatában kellene élnünk az életünket. Már Ádám és Éva teremtésekor megtörtént: Isten megáldotta őket (1. 1Móz 1,28). S hogy Isten „azóta sem” feledkezett meg rólunk, azt Jézusban minden emberi várakozást, elképzelést felülmúlva bizonyítja.

■ KÓHÁTI DOROTTYA

HIRDETÉS

Nyílt nap az Evangélikus Hittudományi Egyetemen

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem szeretettel meghív minden érdeklődő középiskolást és gyülekezeti tagot a november 9-én, csütörtökön rendezendő hagyományos nyílt napra.

Jelentkezés és információ a rektori hivatalban kapható: 1141 Budapest, Rózsa-völgyi köz 3. Tel.: 1/469-1051; fax: 1/363-7454; e-mail: teologia@lutheran.hu.

Evangélikus Élet

A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ HETILAPJA

E-mail: evelet@lutheran.hu
EvÉlet on-line: www.evelet.hu
Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu

Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108; 20/824-5519, fax: 1/486-1195. Szerkesztőségi titkár: Boda Zsuzsa (zsuzsa.boda@lutheran.hu).

Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu). Olvasószerkesztők: Györi Virág vez. szerk. (virag.gyori@lutheran.hu), Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: Huszár Mariann (mariann.huszar@lutheran.hu). Tervezőszerkesztő: Nagy Bence (bence.nagy@lutheran.hu). Főmunkatárs: Gazdag Zsuzsanna (zsuzsa.gazdag@lutheran.hu).

Rovatvezetők: Bogdányi Gábor – EvÉlet on-line (gabor.bogdanyi@lutheran.hu), dr. Ecsedi Zsuzsanna – Cantate (ezsu@lutheran.hu), Kendeh K. Péter – Oratio Oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), Kóháti Dorottya – Új nap – új kegyelem (dora.kohati@lutheran.hu), Véghegyi Antal – A vasárnap ígéje (antal.veghelyi@lutheran.hu).

Árusítja a kiadó és a Magyar Posta Rt. (ÜLK) INDEX 25 211, ISSN 0133-1302

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu)
1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228; 20/824-5518, fax: 486-1229. Felelős kiadó: Kendeh K. Péter (peter.kendeh@lutheran.hu).

Nyomdai előállítás: Szikra Lapnyomda Rt. Felelős vezető: Máthé Sándor vezérigazgató E-mail: szikra.kervigh@szikralapnyomda.hu

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön negyed évre 2145 Ft, fél évre 4290 Ft, egy évre 8580 Ft, szomszédos országba egy évre 29 000 Ft (116 euró), egyéb külföldi országba egy évre 33 800 Ft (135 euró).

Csak a minden hónap 16-ig beérkező lemondásokot tudjuk az azt követő hónap elsejével törölni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság.

Beküldött kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő delutáni lapzárta kizárólag a hétfői eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetéseket a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.